

JA **ZEGGEN** **DOEN**

Voor beleidsmakers die
écht werk willen maken van
een inclusief Vlaanderen.

Gelijke Rechten voor Iedere Persoon
met een handicap (GRIP vzw)

JA

VOORWOORD	4
DEZELFDE TAAL SPREKEN	7
VN-Verdrag Handicap	7
Even terug in de tijd	7
De inhoud van het VN-Verdrag Handicap	11
Implementatie en monitoring	15
Handicap	19
Paradigmashift	19
De vijf brillen	20
Inclusie	22
Een onzuiver begrip	22
De vier bollen	23
ECHT WERK MAKEN VAN INCLUSIE	26
Beleidsparticipatie	26
Niets over zonder ons	27
Wat jij kan doen	29
Bevorderen van bewustwording	30
Mensenrechtenperspectief	30
Wat jij kan doen	31

ZEGGEN DOEN

Toegankelijkheid	34
Toegang tot alle domeinen	34
Wat jij kan doen	35
Gelijkheid voor de wet	36
Ondersteunde besluitvorming	36
Wat jij kan doen	37
Zelfstandig wonen en volwaardig deel uitmaken van de samenleving	38
Voluit participeren	38
Wat jij kan doen	42
Onderwijs	43
Hefboom voor participatie	43
Wat jij kan doen	45
Werk en werkgelegenheid	48
De kloof dichten	48
Wat jij kan doen	49
Behoorlijke levensstandaard en sociale bescherming	51
Op het kruispunt van armoede en handicap	51
Wat jij kan doen	53
AFRONDENDE GEDACHTEN	55
BIBLIOGRAFIE	56
BIJLAGE: SLOTOPMERKINGEN VN-COMITÉ	57

VOOR WOORD

Welkom in 'JA zeggen, JA doen', een daadkrachtige reisgids die jou als beleidsmaker wil inspireren en ondersteunen bij de omzetting van het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH of VN-Verdrag Handicap) naar de praktijk. Laat ons samen sleutelen aan een écht inclusief Vlaanderen!

Engagement

Op 2 juli 2009 ratificeerde België het VN-Verdrag Handicap. Dit betekende het beginpunt van een bewuste implementatie van de rechten van mensen met een handicap in beleid en wetgeving. Dit engagement leverde al heel wat op, maar eerlijkheid gebiedt ons te zeggen dat gelijke rechten en gelijke kansen voor alle personen met een handicap nog niet binnen handbereik zijn. Op 2 september 2024 publiceerde het VN-Comité de nieuwste slotopmerkingen voor België, met daarin de belangrijkste aandachtspunten en concrete adviezen.

Binnen deze brochure gaan we aan de slag met die aanbevelingen, toegespitst op de levensdomeinen waar GRIP zich als mensenrechtenorganisatie in de eerste plaats op focust:

- Beleidsparticipatie
- Bevorderen van bewustwording
- Toegankelijkheid
- Gelijkheid voor de wet
- Zelfstandig wonen en volwaardig deel uitmaken van de samenleving
- Onderwijs
- Werk en werkgelegenheid
- Behoorlijke levensstandaard en sociale bescherming.

Wat mag je verwachten?

We openen 'JA zeggen, JA doen' met een afstemming rond een aantal begrippen – kwestie van zeker dezelfde taal te spreken wanneer we het hebben over het VN-Verdrag, handicap en inclusie. Daarna diepen we de bovengenoemde thema's verder uit, door je telkens kort mee te nemen in de inhoud van het artikel uit het verdrag, een stand van zaken voor Vlaanderen en concrete antwoorden op de vraag "Wat kan jij als beleidsmaker doen?". Ter afronding volgen een bibliografie en de Nederlandse vertaling van de meest recente slotopmerkingen van het VN-Comité voor België.

Veel leesplezier en inspiratie gewenst.

DEZELFDE TAAL SPREKEN

Vooraleer we dieper duiken in hoe jij als beleidsmaker werk kan maken van gelijke rechten en kansen voor mensen met een handicap, is het essentieel te onderzoeken of we wel zeker dezelfde taal spreken wanneer we het hebben over:

- de betekenis van het VN-Verdrag Handicap
- de kijk op handicap
- de invulling van het woord inclusie

HET VN-VERDRAG HANDICAP

→ EVEN TERUG IN DE TIJD

Op woensdag 13 december 2006 keurt de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap goed. **Het is de eerste keer dat zo uitdrukkelijk wordt onderstreept dat handicap een zaak is van mensenrechten.** De urgentie hiervoor vloeit voort uit een krachtige oproep van mensen met een handicap wereldwijd om hun rechten te respecteren, te beschermen en te verwerkelijken op gelijke voet met anderen.

De kernboodschap is dat alle personen met een handicap recht hebben op het volledige spectrum van mensenrechten en fundamentele vrijheden, zonder discriminatie, zodat ze volwaardig kunnen participeren aan alle facetten van het leven.

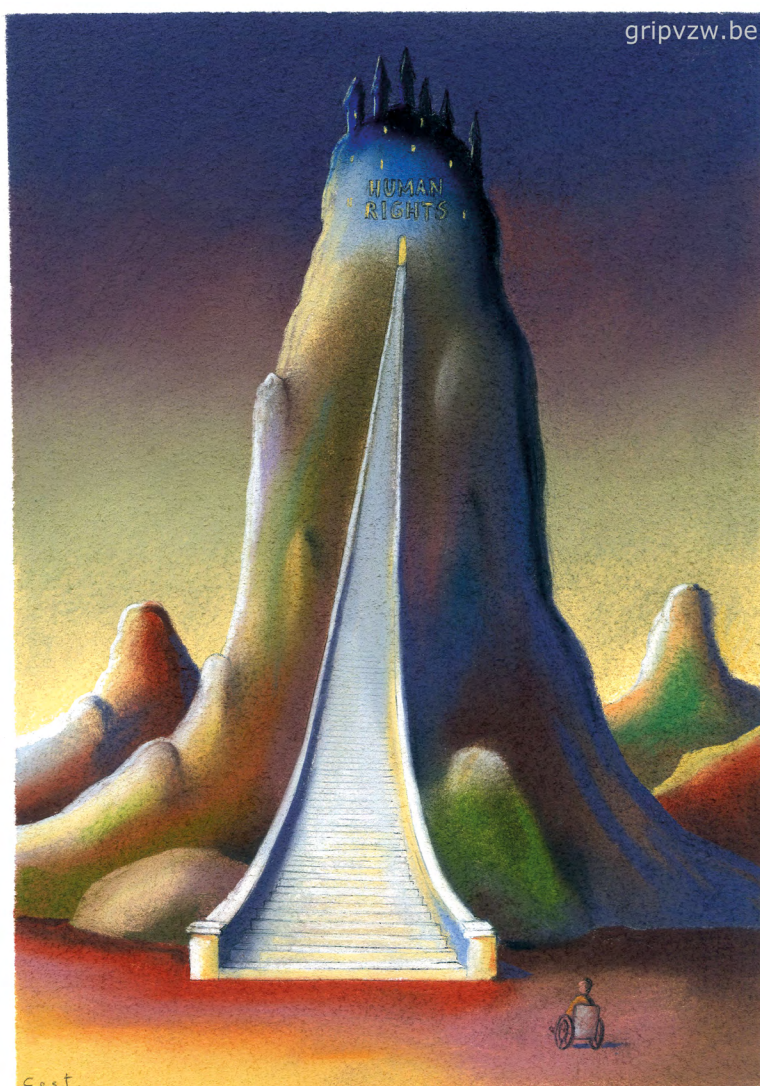
Lees de Nederlandse vertaling van het VN-Verdrag Handicap. Scan de QR code of klik op [deze link](#)

Op zich bevat dit verdrag geen nieuwe rechten, maar onderstreept het de nood aan actie om de bestaande mensenrechten uit de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens uit 1948 uitdrukkelijk te realiseren voor personen met een handicap, in lijn met wat eerder gebeurde voor kinderrechten en vrouwenrechten. **Al te vaak bleef het bij papieren rechten, zonder werkelijke toepassing ervan in het dagelijks leven en zonder verankering in wetgeving en beleid.**

Ook vandaag is de toegang tot gelijke rechten en gelijke kansen nog onvoldoende gegarandeerd voor al wie met een handicap leeft.

Het VN-Verdrag Handicap dringt daarom aan op het wegwerken van alle obstakels die het volwaardig deel uitmaken van de samenleving blijven saboteren. **Opvallend zijn de extra aandachtspunten die je in andere mensenrechtenverdragen niet zal tegenkomen, waaronder redelijke aanpassingen en universeel ontwerp.** In artikel 2 van het verdrag worden ze klaar en duidelijk gekaderd.

Artikel 2 Begripsomschrijvingen

Voor de toepassing van dit Verdrag:

„communicatie” omvat talen, weergave van tekst, braille, tactiele communicatie, grootletterdruk, toegankelijke multimedia, alsmede geschreven teksten, audioteksten, eenvoudige taal, gesproken tekst, ondersteunende communicatie en alternatieve methoden, middelen en vormen voor communicatie, waaronder toegankelijke informatie- en communicatietechnologieën;

„taal” omvat gesproken taal, gebarentaal alsmede andere vormen van niet-gesproken taal;

„discriminatie op grond van handicap”: elk onderscheid en elke uitsluiting of beperking op grond van een handicap dat of die ten doel of tot gevolg heeft dat de erkenning, het genot of de uitoefening, op voet van gelijkheid met anderen van de mensenrechten en fundamentele vrijheden in het politieke, economische, sociale, culturele of burgerlijke leven, of op andere gebieden aangetast of onmogelijk gemaakt wordt. Het omvat alle vormen van discriminatie, met inbegrip van de weigering van redelijke aanpassingen;

„redelijke aanpassingen”: noodzakelijke en passende wijzigingen, en aanpassingen die geen disproportionele of onevenredige, of onnodige last opleggen, indien zij in een specifiek geval nodig zijn om te waarborgen dat personen met een handicap alle mensenrechten en fundamentele vrijheden op voet van gelijkheid met anderen kunnen genieten of uitoefenen;

„universeel ontwerp”: ontwerpen van producten, omgevingen, programma's en diensten die door iedereen in de ruimst mogelijke zin gebruikt kunnen worden zonder dat een aanpassing of een speciaal ontwerp nodig is. "Universeel ontwerp" omvat tevens ondersteunende middelen voor specifieke groepen van personen met een handicap, indien die nodig zijn.

→ DE INHOUD VAN HET VN-VERDRAG HANDICAP

Het verdrag telt 50 artikelen, ingedeeld in 3 delen:

DEEL I

De doelstelling, algemene beginselen en transversale verplichtingen (de preambule en art. 3-9)

Art. 3: Algemene beginselen

Hier worden de grondbeginselen van het verdrag uit de doeken gedaan. Ze gelden als het waardensysteem van het VRPH en dienen altijd als toetssteen te worden gebruikt bij het interpreteren en implementeren van de rechten en de plichten.

- a. Respect voor de inherente waardigheid, persoonlijke autonomie, met inbegrip van de vrijheid zelf keuzes te maken en de onafhankelijkheid van personen
- b. Non-discriminatie
- c. Volledige en daadwerkelijke participatie in, en opname in de samenleving
- d. Respect voor verschillen en aanvaarding dat personen met een handicap deel uitmaken van de mensheid en de menselijke diversiteit
- e. Gelijke kansen
- f. Toegankelijkheid
- g. Gelijkheid van man en vrouw
- h. Respect voor de zich ontwikkelende mogelijkheden van kinderen met een handicap en eerbiediging van het recht van kinderen met een handicap op het behoud van hun eigen identiteit.

En verder:

- Art. 4: Algemene verplichtingen; waaronder art. 4.3 rond de algemene verplichting om personen met een handicap actief te betrekken bij de hele beleidscyclus
- Art. 5: Gelijkheid en non-discriminatie, met het belangrijke art. 5.3 rond redelijke aanpassingen

Omdat gelijkheid en non-discriminatie als rode draden doorheen het VRPH lopen, zetten we deze passage bewust in de verf:

“Artikel 5:

1. De Staten die Partij zijn, erkennen dat eenieder gelijk is voor de wet en zonder aanzien des persoons recht heeft op dezelfde bescherming door, en hetzelfde voordeel van de wet.
2. De Staten die Partij zijn, verbieden alle discriminatie op grond van handicap en garanderen personen met een handicap op voet van gelijkheid effectieve wettelijke bescherming tegen discriminatie op welke grond dan ook.
3. Teneinde gelijkheid te bevorderen en discriminatie uit te bannen, nemen de Staten die Partij zijn alle passende maatregelen om te waarborgen dat redelijke aanpassingen worden verricht.
4. Specifieke maatregelen die nodig zijn om de feitelijke gelijkheid van personen met een handicap te bespoedigen of verwezenlijken, worden niet aangemerkt als discriminatie in de zin van dit Verdrag.”

- Art. 6 en 7: Bijzondere aandacht voor vrouwen met een handicap en kinderen met een handicap
- Art. 8: over bevordering van bewustwording
- Art. 9: over toegankelijkheid.

DEEL II

De verschillende specifieke rechten en verplichtingen (art. 10–30)

Deze artikelen belichten per levensdomein welke streefdoelen vooropgesteld worden om de participatiemogelijkheden van personen met een handicap op gelijkwaardige basis mogelijk te maken. Onder meer:

- Art. 12: gelijkheid voor de wet
- Art. 19: zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij

- Art. 20: persoonlijke mobiliteit
- Art. 23: eerbiediging van de woning en het gezinsleven
- Art. 24: onderwijs
- Art. 26: integratie en participatie
- Art. 27: werk en werkgelegenheid.

DEEL III

De uitvoering (art. 31-40)

Deze artikelen gaan over de oprichting van monitoringorganisaties op verschillende niveaus, de rapportering over en opvolging van de gemaakte vooruitgang.

- Art. 31: statistieken en het verzamelen van gegevens
- Art. 33: nationale tenuitvoerlegging en toezicht (implementatie), waaronder art. 33.3, dat stelt dat het maatschappelijk middenveld, met in het bijzonder personen met een handicap en hun representatieve organisaties, **"betrokken en volledig moet deelnemen aan het proces van toezicht op de implementatie"**
- Art. 35: rapportering

Extra: het facultatief protocol

Dit protocol voorziet het individueel klachtrecht bij het Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap. Het is facultatief, in die zin dat het de Staten die Partij zijn vrij staat het al dan niet bijkomend aan het VN-Verdrag aan te nemen. België heeft dit protocol mee geratificeerd.

De juridische kant van het verhaal

Het VRPH bepaalt naast de te respecteren en te realiseren rechten van personen met een handicap ook de plicht om een inclusieve maatschappij te ontwerpen. Daarvoor moeten de nodige wet -en regelgeving worden uitgewerkt, uitgevoerd en opgevolgd. Dat alles vraagt om een **tijdsgebonden globaal inclusieplan**, met inbegrip van de nodige financiële, technische en menselijke middelen. Belangrijk daarbij is een breed gedragen visie op inclusie en de onderlinge afstemming van de acties op de verschillende beleidsdomeinen.

Bij de juridische doorwerking van het VN-Verdrag Handicap wordt een onderscheid gemaakt tussen rechten die onmiddellijk van toepassing zijn en rechten die progressief gerealiseerd dienen te worden (in veel gevallen omdat de invoering meer middelen vereist):

» **Rechtstreekse doorwerking**

Burgerrechten en politieke rechten zijn onmiddellijk van toepassing. Hieronder valt alle antidiscriminatiewetgeving - inclusief het recht op redelijke aanpassingen.

» **Progressieve realisatie**

Voor economische, sociale en culturele rechten - wat in feite een aanzienlijk deel van de opgenomen rechten omvat - voorziet het verdrag de mogelijkheid tot geleidelijke invoering. Een belangrijke vuistregel hierbij is wel dat er stevast stappen vooruit moeten worden gezet, nooit achteruit. Staten zijn verplicht alle beschikbare middelen te benutten en planmatig naar het door het VRPH gestelde doel toe te werken.

Wil je je verder verdiepen in de juridische kant van het VN-Verdrag Handicap? We verwijzen graag naar het boek 'De doorwerking van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap' van Annelies D'Espallier, Stefan Sottiaux, Jan Wouters (2014).

JA DOEN

Denk je nu spontaan 'Mijn medewerkers en ik kunnen een grondige opfrissing van alles over het VN-Verdrag Handicap gebruiken'? Ga dan zeker eens kijken naar de vormingen op maat die GRIP over dit thema voorziet.

Scan de QR code of klik op [deze link](#)

→ IMPLEMENTATIE EN MONITORING

Om op koers te blijven, onderzoekt het VN-Comité de inspanningen van alle landen die het verdrag ondertekenden en ratificeerden. België deed dit op 2 juli 2009 en ging daarmee **expliciet een afdwingbaar engagement aan om gelijke rechten voor mensen met een handicap te garanderen door ze om te zetten in wet- en regelgeving**. Als eerste stap in de beoordelingscyclus moeten de landen een statelijk rapport indienen. Het tweede statelijk rapport¹ van België, een combinatie van het tweede en derde periodiek rapport, werd ingediend bij het VN-Comité op 14 april 2020. In augustus 2024 ging een hoorzitting of 'constructieve dialoog' door in Genève. De terugkoppeling gebeurt vervolgens in een document met slotopmerkingen (Concluding Observations) die in de lijn van het VN-Verdrag door betrokken land dienen gerespecteerd te worden.

De aanbevelingen die daaruit voortkomen zijn belangrijk om bestaande belemmeringen verder te doorbreken en nieuwe te voorkomen. In bijlage kan je de meest recente slotbemerkingen van het VN-Comité (2024) voor België in het Nederlands terugvinden. Het zou zonde zijn deze louter te lezen als kritiek op het gevoerde beleid. Omarm ze liever als **stimulansen en kansen om te komen tot de volwaardige inclusie van personen met een handicap**. Daar vaart de volledige samenleving wel bij.

Net als bij andere mensenrechtenverdragen zorgen stemmen uit het maatschappelijk middenveld voor alternatieve aftoetsing in de vorm van schaduwrapporten. Het belang hiervan mag niet onderschat worden: voor het VN-Comité vormen ze een belangrijke graadmeter voor de mate waarin de verplichtingen in het VN-Verdrag Handicap wel/niet zijn gerealiseerd.

JA DOEN

**Lees het nieuwste
schaduwrapport van GRIP**

Scan de QR code of
klik op [deze link](#)

1 [VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap - tweede en derde periodiek rapport](#)

Naast de beoordeling per land, brengt het VN-Comité ook Algemene Commentaren (General Comments)² uit. Met deze documenten concretiseert het VN-Comité hoe de artikelen van het VN-Verdrag geïnterpreteerd moeten worden. Deze Algemene Commentaren zijn richtinggevend en daarom is het belangrijk om ze te bestuderen en toe te passen bij het ontwikkelen van wetgeving, beleid en praktijken in lijn met het VN-Verdrag Handicap.

Opvolging van het VN-Verdrag in België

De vereiste coördinatie van de implementatie, monitoring, rapportering en onafhankelijk toezicht verloopt in ons land als volgt:

- » **Op Vlaams niveau** valt het coördineren van de implementatie van het VN-Verdrag Handicap (art. 33.1) binnen de bevoegdheden van de minister van Gelijke Kansen, wiens departement dienst doet als 'focal point'. In een ideale wereld hoort hier het mandaat en de zeggingskracht bij om horizontaal - over alle beleidsdomeinen heen - de neuzen in dezelfde inclusieve richting te krijgen, zodat het verdrag effectief en duurzaam kan worden uitgevoerd.
- » **Federaal** doet de FOD Sociale Zekerheid dienst als 'focal point' en, in relatie met de gewesten en de gemeenschappen, ook als interfederaal coördinatiemechanisme. Dat gebeurt respectievelijk via een netwerk van contactpersonen bij de federale administraties, als via een netwerk van 'focal points' aangeduid door gemeenschappen en gewesten.

De minister of staatssecretaris bevoegd voor personen met een handicap is eveneens verantwoordelijk voor de eindredactie van de voortgangsrapporten die volgens art. 35 in principe vierjaarlijks moeten worden neergelegd. Aangezien het VN-Comité niet in staat is het vooropgestelde tempo te volgen, rapporteerde België tot op heden tweemaal: in 2011 en in 2019. Toekomstige verslagen dienen de focus vooral te leggen op de opvolging van de aanbevelingen van het Comité en de belangrijkste evoluties sinds het voorgaande rapport.

Hiervan wordt best een ruime verspreiding verzekerd, met een brailleversie en eentje in eenvoudige taal.

2 <https://socialsecurity.belgium.be/nl/sociaal-beleid-mee-vorm-geven/verdrag-van-de-verenigde-naties-voor-de-rechten-van-personen-met-een-handicap/algemene-commentaren>

- » **Als onafhankelijk monitororgaan** (art. 33.2) werd op 12 juli 2011 het Interfederaal Gelijkekansencentrum (IGC), beter gekend als **Unia**, aangeduid voor het uitvoeren van 3 kernopdrachten:

1. BEVORDEREN

Personen met een handicap, hun betrokken organisaties en verenigingen én het brede publiek informeren over en bewustmaken van het VRPH, de betekenis ervan en de rechten die het garandeert.

2. BESCHERMEN

Het verstrekken van volledig onafhankelijk juridisch advies en het begeleiden van mensen die van oordeel zijn dat hun rechten werden geschonden.

3. OPVOLGEN

Onderzoeken of de wetgeving, het gevoerde beleid en de nationale praktijken stroken met de grondbeginselen en de verplichtingen uit het VRPH en onderzoeken of de genomen overheidsmaatregelen een optimale implementatie van het verdrag garanderen.

Vandaag doet **Unia** enkel nog dienst als onafhankelijk monitororgaan voor de federale bevoegdheden. Op Vlaams niveau is die rol sinds 15 maart 2023 weggelegd voor het nieuwe **Vlaams Mensenrechteninstituut (VMRI)**, dat binnen de Vlaamse bevoegdheden alle mensenrechten, alle vormen van discriminatie en seksuele intimidatie dient te behandelen.

- Het **maatschappelijk middenveld** (art. 33.3) moet volgens het VRPH **ten volle betrokken worden bij de monitoring**. In de praktijk wordt gewerkt met adviesorganen op de verschillende beleidsniveaus, waarin ook vakbonden, werkgevers, academici, ... worden opgenomen. Een focus op personen met een handicap zelf en organisaties die hen vertegenwoordigen ligt voor de hand, maar is niet altijd volwaardig uitgewerkt. Dit vraagt dus bijzondere aandacht.

Op federaal vlak spelen vooral de Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap (NHRPH) en het 'Belgian Disability Forum' (BDF) een belangrijke rol. Voor Vlaanderen draait NOOZO (Niets Over Ons Zonder Ons) sinds 12 mei 2022 officieel mee als Vlaamse Adviesraad Handicap.

HANDICAP

In het VN-Verdrag Handicap wordt uitdrukkelijk een brede definitie van handicap gehanteerd:

“Personen met een handicap omvatten personen met langdurige fysieke, mentale, verstandelijke of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, daadwerkelijk en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving.”

→ PARADIGMASHIFT

Tussen de regels lees je de roep om **een paradigmashift: het 'defect-denken', eigen aan het medisch model, inruilen voor een mensenrechtenmodel**. In essentie ontstaat de handicap in de interactie tussen maatschappelijke drempels en de diverse mogelijkheden van mensen. Met andere woorden: **de beperkingen zelf liggen niet aan de oorzaak van problemen, maar wel de onaangepastheid van onze maatschappij**, waardoor gelijke rechten en kansen voor personen met een handicap niet gerealiseerd worden.

Onze kijk op handicap heeft een rechtstreekse weerslag op hoe we ermee omgaan, dus is het fundamenteel om je bewust te zijn van je eigen blik. Daarvoor loodsen we graag door naar de Zelftest Kijk op Handicap, waar je 12 stellingen gepresenteerd krijgt en ontdekt met welke van de 4 profielen jouw persoonlijke kijk op handicap het meeste overlapt.

**Start de Zelftest
Kijk op Handicap**

Scan de QR code
of klik op [deze link](#)

→ DE 5 VERSCHILLENDE HANDICAPBRILLEN

1. Moreel-religieus

Het moreel-religieuze model van handicap wordt beschouwd als het oudste en zoekt een antwoord op de vraag waarom de ene mens met een functiebeperking geboren wordt - of er gaandeweg een verwerft - en de andere niet. De talloze religieuze en morele visies op handicap bevatten naast een verklaring (het lot, pech of geluk, goddelijke interventie, ...) ook waardeoordelen. Die kunnen negatief zijn: straf van God, schuld, vloek, maatschappelijke last, ... of positief: goddelijk, zegen, bovenmenselijk.

2. Medisch

In het Westen wordt tot nog toe veruit het meest naar handicap gekeken door de medische bril. Een functiebeperking wordt hierbij beschouwd als een afwijking die door dokters, hulpverleners en andere deskundigen zo veel mogelijk geminimaliseerd dient te worden. Indien het 'defect' niet hersteld kan worden, volgen hulpmiddelen die ervoor moeten zorgen dat mensen met een handicap 'normaal' kunnen functioneren.

Als ook die ontoereikend zijn, wordt de persoon met een handicap 'ontslagen' van het opnemen van bepaalde rollen in de samenleving en kan die beroep doen op solidariteit. Voor het behandelen van de handicap of om met de beperking te 'leren leven', kunnen personen met een handicap volgens dit model het best terecht in afgezonderde structuren, zoals zorginstellingen, buitengewoon onderwijs, maatwerkbedrijven, ...

3. Sociaal

Het sociaal model ontstond tijdens de jaren '70 en '80 in het licht van activismebewegingen en tendensen binnen de academische wereld. Hierin verschuift de focus van het individu naar de omgeving. Het is niet meer het lichaam dat hersteld dient te worden of de persoon met een beperking die inspanningen moet leveren om 'normaal' te functioneren: een handicap ontstaat namelijk door drempels in de samenleving.

Wie door de sociale bril kijkt, ziet een onderscheid tussen een functiebeperking en een handicap. Iemand kan een beperking hebben vanwege een lichamelijke en/of geestelijke functie. Die beperking wordt echter pas een handicap in interactie met een samenleving die ontoegankelijk is, niet tegemoetkomt aan de noden van al haar leden en zo geen gelijke kansen biedt. Het streven naar gelijke rechten staat hier centraal.

4. Cultureel

De voorgaande modellen stromen samen in het culturele model, met aandacht voor een aantal nieuwe accenten. Essentieel hierbij is het besef dat iedereen een handicap op een andere manier beleeft en dat beperkingen, net als gender, afkomst of karakter, deel kunnen zijn of worden van iemands identiteit. En dus niet iets dat je per definitie moet behandelen, ontkennen of onderdrukken.

Cultuur en context maken iemand tot wie hij is. Dat iedereen anders is, neemt niet weg dat personen met een handicap zich ook met elkaar kunnen verbinden op basis van gedeelde waarden, ervaringen en cultuur. De Doven-gemeenschap is hier een mooi voorbeeld van. Het cultureel model ziet diversiteit in een samenleving als een meerwaarde en een sterkte. Een handicap maakt deel uit van de culturele diversiteit. Belangrijk is de gedachte 'same but different': we zijn misschien niet gelijk, maar horen wel gelijkwaardig te zijn.

5. Mensenrechtenperspectief

Personen met een handicap worden in het mensenrechtenmodel in de eerste plaats gezien als mensen met mogelijkheden, die dezelfde kansen en rechten moeten krijgen als alle andere mensen. Handicap wordt hierbij vooral benaderd als een probleem van discriminatie en statistische achterstelling, dit onder andere doordat personen met een handicap nog te vaak een politieke minderheid vormen. Volwaardige en gelijkwaardige participatie aan alle domeinen van de diverse samenleving is het streefdoel.

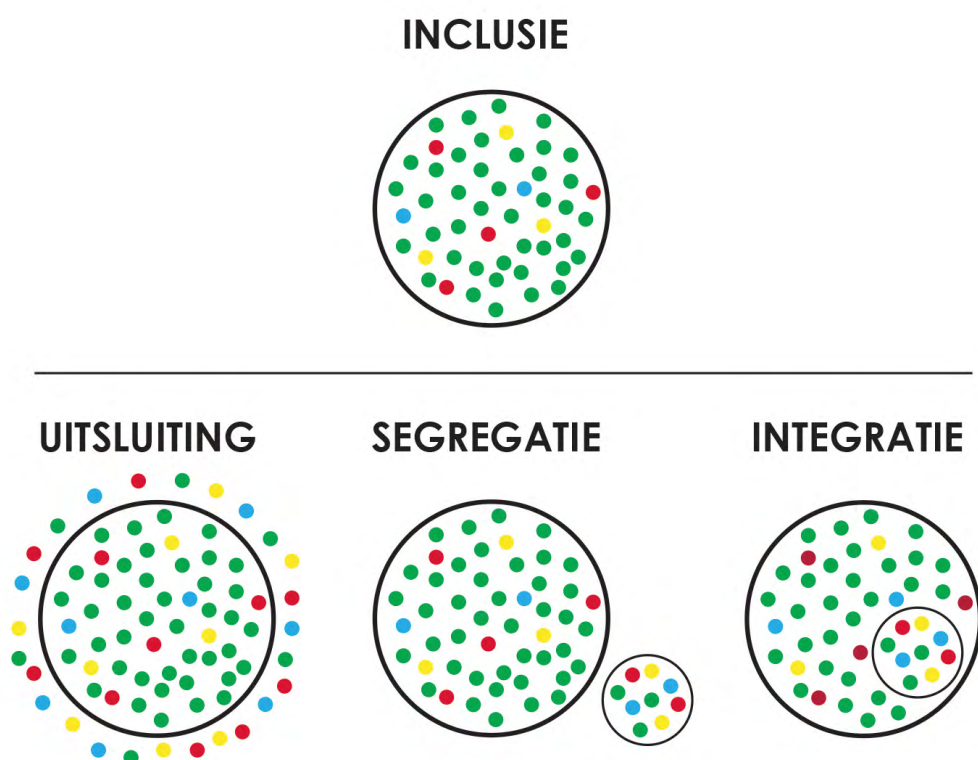
INCLUSIE

We hebben vandaag de mond vol van 'inclusie', maar beseffen we wel voldoende dat het vooral een werkwoord en geen modewoord zou moeten zijn?

Ter illustratie: 'inclusie' komt maar liefst 45 keer voor in het 203 pagina's tellende Vlaams regeerakkoord (2024-2029). Momenteel hanteert het Vlaams Parlement echter geen specifieke, vastgelegde definitie van dit woord. Het begrip wordt voornamelijk in verband gebracht met gelijke kansen en toegankelijkheid, en wordt gezien als een proces waarbij iedereen, ongeacht handicap of verschillen, volwaardig kan deelnemen aan de samenleving. Dit omvat onder meer het streven naar een toegankelijke publieke ruimte, gelijke kansen op de arbeidsmarkt en inclusieve onderwijs- en zorgsystemen.

Ook in media- en ondernemersland en in de brede samenleving hoor je het woord 'inclusie' te pas en te onpas vallen. Het lijkt wel een vakje geworden om af te vinken: persoon met een handicap aan boord? Check! Alleen is dat natuurlijk lang niet voldoende om te kunnen of te mogen spreken van inclusie. We moeten waakzaam zijn dat louter integreren of losweg segregeren niet verkocht worden als 'inclusief'. We maken het daarom graag helder aan de hand van een rake illustratie.

→ DE VIER BOLLEN

Uitsluiting ontstaat wanneer iemand de toegang tot deelname aan (een deel van) de samenleving ontzegd wordt. Denk bijvoorbeeld aan een reguliere school die een kind met een handicap weigert in te schrijven. Bij **segregatie** worden mensen met een handicap geïsoleerd in een apart systeem, zoals de maatwerkbedrijven, en hebben ze weinig tot geen interactie met personen zonder handicap. **Integratie** laat mensen met een handicap toe om deel te nemen, op voorwaarde dat ze zelf in staat zijn zich aan te passen. De bestaande structuren worden daarbij dus weinig of niet afgestemd op de noden van al wie met een beperking leeft. Hierdoor behoort volwaardige en duurzame deelname meestal niet tot de opties. Bovendien vraagt het ontzettend veel inspanning van wie toch probeert de drempels zelfstandig te overwinnen.

Inclusie verschilt daarom duidelijk van uitsluiting, segregatie en integratie, omdat **inclusieve systemen binnen een samenleving zodanig zijn opgezet of hervormd dat een diversiteit van mensen op een gelijkwaardige manier kan participeren**. Elke persoon mag zijn zoals die is en hoeft de norm niet te halen om op een volwaardige manier mee te mogen doen. **Drempels worden weggewerkt via universal design, redelijke aanpassingen en waar nodig, met ondersteuning op maat.**

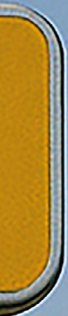
De definitie die GRIP hanteert, luidt als volgt:

"Inclusie is het recht op volwaardige deelname aan de samenleving op gelijke voet met andere burgers, een onafhankelijk leven met gelijke keuzemogelijkheden en met respect voor individuele keuzes."

VN

JA ZEG

JA

GEN

DOEN

ECHT WERK MAKEN VAN INCLUSIE

Klaar voor een portie inspiratie om zelf mee aan de slag te gaan? Als beleidsmaker heb jij een sleutelrol in het bevorderen en beschermen van alle mensenrechten voor iedereen. Voor personen met een handicap in het bijzonder, kan jij belangrijke bijdragen leveren op 3 fronten:

- 1. De bewustmaking over de rechten van personen met een handicap stimuleren.**
- 2. De promotie en bescherming van de burgerlijke, culturele, economische, politieke en sociale rechten van personen met een handicap.**
- 3. De concrete vertaling van het VN-Verdrag Handicap naar het leven van elke dag, en dat voor alle levensdomeinen.**

In wat volgt behandelen we **8 essentiële thema's** voor het realiseren van gelijke rechten en kansen voor personen met een handicap. We overlopen telkens kort en krachtig de inhoud van de artikels uit het VN-Verdrag Handicap en enkele actuele aanbevelingen van het VN-Comité, schetsen de belangrijkste evoluties en een stand van zaken voor Vlaanderen en **brengen in kaart wat jij als beleidsmaker kan ondernemen om écht werk te maken van inclusie.**

BELEIDSPARTICIPATIE

Aangezien jij mee de hand legt aan wetgeving en waakt over de uitvoering ervan, is het fundamenteel om bij elke stap van die beleidscyclus stil te staan bij de vraag of personen met een handicap en hun vertegenwoordigende organisaties effectief op een gepaste manier betrokken zijn.

→ NIETS OVER ONS ZONDER ONS

Nothing About Us Without Us

De wortels van deze krachtige slagzin gaan terug naar het Polen van 1505, waar de Nihil Novi-grondwet bepaalde dat er geen nieuwe wetgeving kon worden aangenomen zonder de betrokkenheid en toestemming van vertegenwoordigers van de mensen die daardoor direct geraakt werden. Het eeuwenoude '**Nic o nas bez nas**' – letterlijk 'niets over ons zonder ons' – werd herontdekt en bekrachtigd door handicapactivisten. Op internationale conferenties in de jaren '90 ontstond de bewustwording dat veel beslissingen omtrent beleid, wetgeving en de uitvoering van rechten van personen met een handicap vaak zonder hun inbreng werden genomen. Vastberaden maakten ze van 'Nothing About Us Without Us' een impactvolle slogan in de strijd voor gelijke rechten en volledige participatie van personen met een handicap. Tot op vandaag leeft die sterk door.

Artikel 4.3 van het VRPH legt dan ook de algemene verplichting op om mensen met een handicap en hun vertegenwoordigende organisaties actief te betrekken door nauw overleg te plegen in alle stadia van alle handicap gerelateerde wetgeving en beleidslijnen - inclusief ontwerp, toepassing en evaluatie. Op die manier kan gewaarborgd worden dat beslissingen die hen raken nooit zomaar zonder hun inbreng genomen worden en tegemoetkomen aan reële behoeften.

In de meest recente **bezorgdheden en aanbevelingen** van het VN-Comité lezen we, in navolging van Algemene Commentaar nr. 7, dat dit in België momenteel nog onvoldoende gebeurt en dat wettelijk verankerde mechanismen moeten worden ingesteld met voldoende personele, technische en financiële middelen om nauw overleg met en een actieve betrokkenheid van mensen met een handicap via hun vertegenwoordigende organisaties te waarborgen doorheen het volledige proces van ontwikkeling en uitvoering van wetgeving en beleid ter uitvoering van het verdrag.

Voor Vlaanderen werden hierin dankzij de oprichting van de **adviesraad NOOZO** in het voorjaar van 2022 al wel wezenlijke stappen gezet. In het besluit van de Vlaamse Regering wordt in §2 het mandaat van NOOZO vastgelegd:

“De leden van de Vlaamse Regering winnen verplicht het advies van de raad in over voorontwerpen van decreet, ontwerpen van reglementair besluit van de Vlaamse Regering en ontwerpen van reglementair ministerieel besluit, die van strategisch belang zijn en verstrekkende gevolgen kunnen hebben voor personen met een handicap en betrekken de raad actief bij het beleidsproces.”

→ WAT JIJ KAN DOEN:

- Bewaak dat er consequent advies gevraagd wordt aan NOOZO door zelf actief mee te waken over de beleidsparticipatie van personen met een handicap.
- Stimuleer ook dat de Vlaamse Regering gemotiveerde reacties geeft op het ingewonnen advies en er dus ook daadwerkelijk mee aan de slag gaat.
- Bevorder dat alle relevante beleidsdomeinen hun weg naar NOOZO vinden. Een belangrijke stap is de inkanteling van het beleidsplatform Handicap en Arbeid in NOOZO op 1 januari 2024. Mocht NOOZO ook voor andere beleidsdomeinen deze draaischijffunctie voor vertegenwoordiging kunnen opnemen (onderwijs, welzijn, toegankelijkheid en mobiliteit), zou dit de actieve betrokkenheid van personen met een handicap aanzienlijk kunnen verbeteren.
- Zet de overheid aan tot het opzetten van de nodige structuren voor de structurele beleidsparticipatie van personen met een handicap, met inbegrip van de nodige mensen en middelen om dit goed te organiseren, en dat over alle beleidsdomeinen heen.
- Bewaak dat organisaties die een mandaat krijgen om personen met een handicap te vertegenwoordigen ook effectief een werking hebben die conform is met de aanbevelingen van het VN-Verdrag Handicap.

BEVORDEREN VAN BEWUSTWORDING

In **artikel 8** van het VN-Verdrag Handicap staat **bewustmaking** centraal. Concreet roept het de Staten die Partij zijn op om ervoor te zorgen dat alle burgers zich bewust worden van de rechten en de waardigheid van personen met een handicap, alsook van de inhoud van het VN-Verdrag Handicap. In de kern gaat het om het bestrijden van stereotypen, vooroordelen en schadelijke praktijken, het schaven aan een positieve beeldvorming en het breed informeren over het VN-Verdrag Handicap.

→ MENSENRECHTENPERSPECTIEF

In een ideale inclusieve wereld wordt handicap gezien als een zaak van gelijke rechten en kansen. Dat vraagt echter om een grondige mentaliteitsverandering in de maatschappij, te beginnen met het loslaten van het medische model en het algemeen omarmen van het mensenrechtenperspectief. Verdere verdieping hierover vind je op pagina 20.

Het VN-Comité onderstreept in de terugkoppeling aan België uit 2024 de hardnekkigheid van het medische model en van de grootschalige overtuiging dat personen met een handicap ontvangers van de gulheid van de samenleving zouden zijn. Daarbij wordt benadrukt dat er momenteel onvoldoende bewustmakingsmaatregelen zijn om mensen met een handicap te erkennen als houders van rechten, op gelijke voet met anderen, en dat op alle mogelijke bestuursniveaus.

Uit onderzoek van GRIP (2020) blijkt dat slechts 27 procent van de Vlamingen weet dat het VN-Verdrag Handicap bestaat, tegenover 78 procent bij het Kinderrechtenverdrag. Van die 27 procent geeft maar liefst 82 procent aan niet goed op de hoogte te zijn van de inhoud.

JA DOEN

Bekijk het onderzoeksrapport hier

Scan de QR code of klik op [deze link](#)

Ook in cultuur en media valt op dat personen met een handicap ondervertegenwoordigd blijven. De grote nood aan een niet-stereotype, ruime en afwisselende voorstelling is met andere woorden nog steeds niet ingevuld. De medische en caritatieve blik op handicap blijven bovendien ook in de media domineren.

Zo haalde de VRT in 2024 slechts een schermzichtbaarheid van personen met een handicap van 1,1 procent, terwijl de beheersovereenkomst een cijfer van 2 procent vooropstelde.

→ WAT JIJ KAN DOEN:

- Verdiep jezelf in het VN-Verdrag Handicap, zodat je stevig onderbouwd het goede voorbeeld kan geven en een respectvolle houding tegenover personen met een handicap kan voorleven.
- Organiseer debatten binnen de eigen politieke partij over gelijke rechten en kansen voor personen met een handicap en wat nodig is om die te bereiken. Bijvoorbeeld over het belang van inclusieve kinderopvang, inclusief onderwijs, een inclusieve arbeidsmarkt, ...
- Smeed banden met organisaties van personen met een handicap om je kijk op handicap scherp te houden.
- Zet de regering en de overheid ertoe aan om algemene informatie- en sensibiliseringscampagnes uit te werken over het VN-Verdrag Handicap en over de rechten van personen met een handicap. Bewaak daarbij de actieve participatie van mensen met ervaringskennis en hun respectievelijke organisaties. Belangrijk is dat deze zowel gericht zijn naar beleidsmakers en hun (kabinets)medewerkers zelf, als naar het brede publiek én naar specifieke doelgroepen, waaronder de media, de werkgevers, de gezondheidssector, het onderwijs, enzovoort. Ook voorlichtingscampagnes voor personen met een handicap zelf over hun mensenrechten en het bijhorende verdrag mogen niet vergeten worden. Denk hierbij zeker aan klare en eenvoudige taal, aan een brailleversie, aan ingesproken alternatieven om zo inclusief mogelijk te werken.
- Help voorkomen dat 'inclusie' een vaag containerbegrip wordt door de definitie zuiver te houden en duidelijk gescheiden van integratie en segregatie. Inspiratie hiervoor vind je op pagina 22. Ter illustratie: een speelpleinwerking die zich expliciet richt op kinderen met een handicap, maar waar ook andere kinderen welkom zijn, is niet inclusief.

Een klas voor kinderen met een handicap binnen een gewone school is dat eveneens niet.

- Wijs pers en media op hun verantwoordelijkheid om naar handicap te kijken vanuit het mensenrechtenperspectief en om ook kritische kanttekeningen te maken in hun berichtgeving, bijvoorbeeld door te benoemen hoe bepaald beleid in strijd kan zijn met het VN-Verdrag Handicap.
- Moedig media aan om personen met een handicap in beeld te brengen als volwaardige en participerende burgers, zowel in nieuwsuitzendingen, tv-series als in reportages. Daarbij zijn een inclusieve beeldvorming en correct, emancipatorisch woordgebruik fundamenteel in geschreven, gesproken en visuele media. Zo hebben we het bijvoorbeeld niet over een rolstoelpatiënt, maar over een rolstoelgebruiker en zeggen we niet autist, maar persoon met autisme.
- Bepleit een verhoging van de streefdoelen en verwachtingen op vlak van scherm aanwezigheid en schermgezichten met een handicap voor zowel de openbare omroep als de commerciële en regionale zenders. Via de beheersovereenkomst met de VRT kan de Vlaamse Regering die verwachtingen alvast scherpstellen.

JA DOEN

Een extra portie inspiratie

Om een gezonde beeldvorming van mensen met een handicap te voeden en ze ook veel beter bij je eigen werk te betrekken, kan je inspiratie plukken uit het 'Handboek Mediamakers'.

Scan de QR code of klik op [deze link](#)

TOEGANKELIJKHEID

Artikel 9 van het verdrag legt het belang bloot van **integrale toegankelijkheid**, waarbij de toegang tot diensten, voorzieningen en openbare infrastructuur gegarandeerd wordt voor alle burgers, inclusief mensen met een fysieke, auditieve, visuele, intellectuele en/of psychosociale handicap. Om dat te bereiken moeten de vele obstakels en barrières worden weg-gewerkt die volwaardige participatie vandaag blijven verhinderen.

→ TOEGANG TOT ALLE DOMEINEN

Integrale toegankelijkheid draait dus om veel meer dan louter fysieke toegang tot gebouwen, wegen, parken en openbaar vervoer. Ook informatie, digitale diensten en maatschappelijke voorzieningen moeten **bereikbaar, begrijpbaar en bruikbaar** zijn voor iedereen.

Hoewel Vlaanderen sinds de ratificatie van het VN-Verdrag Handicap in 2009 al belangrijke stappen heeft gezet, is de weg naar integrale toegankelijkheid nog lang. De kloof tussen ambities en praktische uitvoering blijft groot, net als de verschillen tussen de verschillende Vlaamse regio's. Het VN-Comité is bezorgd over het feit dat de **toegankelijkheidsnormen**, zoals het garanderen van rolstoeltoegankelijke ingangen, aangepaste toiletten en correcte signalering, beperkt blijven tot nieuwe gebouwen en ingrijpende renovaties die een bouwvergunning vereisen. Hierdoor blijven veel oudere gebouwen en bestaande openbare ruimtes ontoegankelijk. Voor openbare infrastructuur worden de toegankelijkheids-criteria volgens het VN-Comité bovendien slechts 'selectief en schaars' toegepast. Ook de systematische controle van de vereiste toegankelijkheidsnormen ontbreekt.

Wat het **openbaar vervoer** betreft, zijn mensen met een handicap vandaag nog steeds afhankelijk van assistentie die ze op voorhand moeten aanvragen. Er is met andere woorden geen sprake van autonome toegankelijkheid en vrije keuze van persoonlijke mobiliteit. De integrale toegang tot treinen, trams en bussen is momenteel over heel Vlaanderen bekeken nog zeer ongelijk verdeeld en afhankelijk van de aanbieder van het vervoer. Het VN-Comité betreurt het gebrek aan gezaghebbende, breed gedragen plannen, met duidelijke tijdschema's, bevoegdheden, budgetten en controlemechanismen om alle openbaar vervoer toegankelijk te maken voor iedereen.

Digitale inclusie is eveneens een cruciaal onderdeel van integrale toegankelijkheid, zeker gezien het toenemende belang van digitalisering en dus ook van digitale vaardigheden. Vlaamse overheidswebsites, apps en online diensten worden gelukkig nu steeds meer geüpdatet om te voldoen aan de richtlijnen. Er wordt gewerkt aan het vereenvoudigen en standaardiseren van digitale informatie zodat deze ook begrijpbaar en bruikbaar wordt voor mensen met een handicap. Echter, net als bij de fysieke infrastructuur blijft er vandaag een kloof bestaan: te veel digitale diensten, die vaak draaien op oudere software, bieden nog niet de gewenste toegankelijkheid.

→ WAT JIJ KAN DOEN:

- Ga zelf regelmatig eens op pad met mensen met een handicap en observeer hoeveel obstakels er zijn: trappen in gebouwen, gebrek aan gedaalde stoepranden, ontbrekende bewegwijzering in braille, ... Schakel hun ervaringen in om actief verbeteringen te voorzien. Werk in dit kader ook mee aan de verankering van de beleidsparticipatie van personen met een handicap en hun organisaties, zodat je stappen kan zetten om de toegankelijkheid en de mobiliteit ook echt te verbeteren. Continue en transparante communicatie over het gevoerde beleid is belangrijk.
- Pleit voor een overheid die breed informeert en sensibiliseert over het belang van universeel ontwerp en integrale toegankelijkheid.
- Streef naar een integraal toegankelijk openbaar vervoer, door te sleutelen aan een ambitieus actieplan met de NMBS en De Lijn om de brede toegankelijkheid verder uit te bouwen, inclusief de nodige assistentie en inclusieve infrastructuur. In afwachting van alle broodnodige aanpassingen komen er best bindende richtlijnen voor 'Vervoer Op Maat'. Zonder toegankelijk openbaar vervoer worden personen met een handicap ook belemmerd in hun toegang tot werkgelegenheid, onderwijs, het sociale en culturele leven, ...
- Bouw mee aan een volledig toegankelijk Vlaanderen! Daarvoor moet de overheid werk maken van voldoende vrijgemaakte tijd en middelen om alle barrières weg te werken, door gefaseerd - met deadlines! - aanpassingen door te voeren aan bestaande gebouwen, pleinen, parken, stoepen, ...

- Zet de overheid ertoe aan om te zorgen dat informatie altijd voor iedereen bereikbaar, begrijpbaar en bruikbaar is. Denk aan eenvoudige taal, braille, voorleesversies, ...
- Promoot het gebruik van het Anysurfer label³ als bewijs voor de toegankelijkheid van websites, apps en documenten.
- Stimuleer bij zowel de openbare als commerciële zenders de simultane weergave van Vlaamse gebarentaal op het scherm, van audiodescriptie en 'closed captioning' om ook informatie op televisie breed toegankelijk te maken.

GELIJKHEID VOOR DE WET

In **artikel 12** van het VN-Verdrag Handicap wordt onderstreept dat personen met een handicap **zelf hun rechten, plichten en vrijheden kunnen uitoefenen, op gelijke voet met alle andere mensen**. Het vertrekpunt is dus dat ze handelingsbekwaam zijn en recht hebben op volledige juridische erkenning. Hieronder valt ook de vrijheid om - al dan niet ondersteund - eigen beslissingen te nemen, bijvoorbeeld bij een medische behandeling, de huur van een studio, het gebruik van een bankkaart, ...

→ ONDERSTEUNDE BESLUITVORMING

De rechtspositie van heel wat mensen met een handicap staat tot op vandaag onder druk omdat beschermende en vervangende besluitvorming de norm blijft in zowel wetgeving als rechtspraak. Denk maar aan het aanstellen van bewindvoerders boven het bieden van hulp en ondersteuning om eigen keuzes te maken. In theorie moeten vrederechters vandaag 'werk op maat' uitvoeren en zowel de persoon met een handicap zelf, als diens netwerk en een multidisciplinair team betrekken. Het VN-Comité is bezorgd over het feit dat het aantal personen onder voogdij toeneemt en over de zeer hoge werkdruk en de gebrekkige middelen van vrederechters die toezicht moeten houden op de aanstelling en het beheer van bewindvoerders.

Het VN-Comité roept daarom op om alle vormen van vervangende besluitvorming af te schaffen en te vervangen door **een systeem van ondersteunde besluitvorming** dat de autonomie en zelfbeschikking van personen met een handicap

3 Het AnySurferlabel voor webbedrijven

versterkt. Dit houdt in dat mensen zelf hun keuzes kunnen maken, op eigen tempo en indien nodig met ondersteuning, bijvoorbeeld bij het begrijpelijk maken van een keuze, het uitdrukken en het uitvoeren van de eigen wensen, zonder dat hun stem of voorkeur teniet wordt gedaan door een 'substitutiesbeslissing'.

→ WAT JIJ KAN DOEN:

- Durf zelf vaker met een kritische blik te kijken naar praktijken waar het beslissingsrecht van personen met een handicap zonder meer uit handen wordt genomen.
- Geef de noodzakelijke juridische cultuurverandering een duw in de rug door te pleiten voor het sensibiliseren en trainen van rechters, advocaten en hulpverleners op het gebied van juridische ondersteuning. Zij moeten vertrouwd raken met de principes van gelijke erkenning en leren om ondersteuningsmaatregelen in te zetten die de zelfredzaamheid van personen met een handicap bevorderen. Professionalisering en bewustwording binnen de juridische en medische wereld zijn essentieel om een consistent en respectvol besluitvormingsproces te waarborgen.
- Stimuleer de overheid om juridische diensten toegankelijk te maken voor personen met een handicap, zowel door het informeren van mensen over hun rechten als door het begrijpbaar en bereikbaar maken van juridische procedures - denk aan eenvoudige taal, assistentie bij het invullen van formulieren en fysieke toegankelijkheid van rechtbanken en overheidsdiensten.
- Bewaak de betrokkenheid van personen met een handicap en hun organisaties in de ontwikkeling van beleid en wetgeving. Hun ervaringen en inzichten moeten centraal staan bij het evalueren en aanpassen van juridische procedures en beschermingsmaatregelen. Dit zorgt ervoor dat de oplossingen daadwerkelijk aansluiten bij hun noden en wensen.
- Zie toe dat er werk wordt gemaakt van een effectief toezichtmechanisme dat de implementatie van artikel 12 bewaakt. Werk hiervoor samen met onafhankelijke instanties zoals het Vlaams Mensenrechteninstituut en organisaties als Unia. Een regelmatige evaluatie helpt om knelpunten snel te identificeren en corrigerende maatregelen te treffen.

ZELFSTANDIG WONEN EN VOLWAARDIG DEEL UITMAKEN VAN DE SAMENLEVING

Artikel 19 van het VN-Verdrag Handicap erkent het recht van personen met een handicap **om in de samenleving te wonen met dezelfde keuzemogelijkheden als anderen**. Dit vraagt om maatregelen die waarborgen dat:

- ze **vrij kunnen bepalen waar, hoe en met wie ze willen wonen** en niet gedwongen mogen worden te verblijven in afzonderlijke, vaak beperkende leefstructuren.
- ze op **handicapspecifieke ondersteuning kunnen rekenen**, waaronder persoonlijke assistentie, om zelfstandig wonen en maatschappelijke participatie mogelijk te maken.
- ze op een gelijkwaardige manier toegang hebben tot **sociale diensten en faciliteiten die afgestemd zijn** op hun reële behoeften.

→ VOLUIT PARTICIPEREN

In Vlaanderen is het nog niet goed gesteld met de zelfstandige woonkansen en de volwaardige participatie van mensen met een handicap. Ze leven in Vlaanderen nog te veel in aparte werelden die vandaag een antwoord geven op noden waar de maatschappij momenteel te weinig antwoorden op biedt.

De fysieke toegankelijkheid van woningen, openbare gebouwen en buurten is vaak niet in orde. Openbare voorzieningen en faciliteiten zoals onderwijs of openbaar vervoer zijn te weinig gericht op het realiseren van de rechten van elke burger. Onze samenleving is georganiseerd op basis van normen waar personen met een handicap vaak niet aan beantwoorden. Er is vooral oog voor wat mensen níet kunnen en er is te weinig ondersteuning waar de persoon het nodig heeft. Mensen met een handicap belanden daarom te vaak in instellingen. Daar kan de persoon leven en meedoen, worden zorg en ondersteuning geboden, is infrastructuur voor verzorging aanwezig en is er toezicht. Ze bieden echter geen antwoord op het recht op persoonlijke autonomie en inclusie, integendeel. De kern van institutionalisering is dat mensen minder persoonlijke autonomie en keuzevrijheid hebben om zelf te beslissen over hoe ze hun dagelijks leven invullen.

Om daar verandering in te brengen, moet er op 3 fronten stevig vooruitgang worden geboekt:

1. Deïstitutionalisering

Om de omslag te maken van een realiteit van instellingen naar een realiteit van vormen van huisvesting die het recht op zelfstandig wonen in de maatschappij helpen realiseren, is er volgens het VN-Comité hoge nood aan een effectieve deïstitutionaliseringstrategie.

Dit werd bij de slotopmerkingen van het VN-Comité in 2024 aangegeven als een van de drie topprioriteiten. Als dringende maatregel vraagt het VN-Comité dat België een effectieve deïstitutionaliseringstrategie uitdenkt en uitvoert, met tijdschema's, doelstellingen, financiering en toezicht.

Het is belangrijk om volop de kaart te kiezen van een integraal inclusieve samenleving. Wanneer mensen met een handicap minder drempels ondervinden om een eigen stek te vinden, om te studeren in de gewone opleidingen, te werken op de gewone werkvloer, vrije tijd in te vullen, kunnen zij hun leven uitbouwen en in handen nemen. Zo kan zorg in instellingen uitfasen en kan nieuwe institutionalisering worden vermeden. Middelen die vandaag naar instellingen gaan, moeten gaandeweg verschuiven en mee geïnvesteerd worden in het ondersteunen van wonen en leven in de maatschappij.

2. Persoonlijke assistentie

Een belangrijke hefboom voor een inclusief leven is eigen regie over de ondersteuning die je als persoon met een handicap nodig hebt. Dat wil zeggen dat je zelf kan bepalen wie jou waar, wanneer, waarbij en op welke manier ondersteunt. Het belang van persoonlijke assistenten kan in dit verhaal niet voldoende worden onderstreept. Om mensen met een handicap en ouders van kinderen met een handicap de kans te geven om ondersteuning op maat uit te werken, moeten de randvoorwaarden hiervoor uiteraard worden vervuld. Voldoende hoge persoonlijke assistentiebudgetten en persoonsvolgende budgetten en voldoende ondersteuning van de persoon bij de organisatie van de persoonlijke assistentie. Ook moet het beroep van persoonlijke assistent nog veel bekender worden gemaakt.

JA DOEN

Voor een portie inleving nodigen we je uit om deze krachtige getuigenis te lezen van burgerlijk ingenieur, filosoof en ervaringsdeskundige Nadia Hadad. Ze vertelt openhartig waarom persoonlijke assistentie van levensbelang is.

Scan de QR code of klik op [deze link](#)

Het VN-Comité vindt er geen doekjes om: "Het Vlaams Gewest heeft weliswaar persoonlijke assistentie voor personen met een handicap ingevoerd, maar het gebrek aan voldoende financiering heeft ertoe geleid dat aanvragers op onevenredig lange wachtlijsten worden geplaatst die het recht op zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij in de weg staan." Specifiek voor kinderen met een handicap leeft grote bezorgdheid over het feit dat "door een gebrek aan toegankelijke diensten om zelfstandig te leven in de gemeenschap, de meeste ouders kiezen voor niet-inclusieve en gesegregeerde diensten met betrekking tot onder andere school, vrije tijd en huisvesting."

3. Betaalbare en toegankelijke woonopties

Het spreekt voor zich dat het recht op zelfstandig wonen middenin de samenleving enkel gerealiseerd kan worden wanneer het aanbod aan toegankelijke en betaalbare sociale en private huur- en koopwoningen voldoende groot is. Vandaag heerst hierin helaas schaarste. Daarbovenop is ook het discrimineren van kandidaat-huurders met een handicap een reëel en gekend probleem, alsook de moeilijke toegang tot een betaalbare schuldsaldoverzekerings voor kandidaat-kopers. Het VN-Comité roept daarom ook op om personen met een handicap "een echte keuze te geven over hoe en waar te wonen".

JA DOEN

Laat je inspireren door de inclusieve woondroom van Sofie De Schryver, een dertiger met een hoge ondersteuningsnood en een heldere visie op hoe ze deel wil kunnen zijn van onze samenleving.

Scan de QR code of klik op [deze link](#)

→ WAT JIJ KAN DOEN:

- Bevorder de bewustwording over het recht op een onafhankelijk leven, autonomie en controle over de ondersteuning binnen beleidskringen en in de bredere samenleving. Spoor de overheid aan hierover de nodige sensibiliseringscampagnes op te zetten.
- Engageer jezelf en responsabiliseer ook je collega-beleidsmakers om aan handstreaming te doen. Handstreaming impliceert dat elk beleidsdomein haar structuren en systemen aanpast zodat mensen met een handicap gelijke rechten en gelijke kansen hebben binnen alle sectoren en domeinen. Zo hoeven personen met een handicap niet naar aparte werelden te gaan en kunnen we een inclusieve samenleving doen groeien waar iedereen welkom is.
- Pleit voor een stevigere verankering van het recht op ondersteuning in de wetgeving. Dit kan er onder meer voor zorgen dat er voldoende middelen worden begroot om dat recht waar te maken.
- Bewaak de zuivere invulling van 'inclusie' (zie pagina 22) en blijf hierbij de vrijheid om eigen beslissingen te nemen over je leven en voldoende gepersonaliseerde ondersteuning en regie daarover als toetssteen gebruiken. Groepswoningen enkel bestemd voor personen met een handicap en gekoppeld aan aanbodgestuurde en collectieve zorg kunnen de meest haalbare optie lijken op een bepaald moment, maar mogen niet worden gepromoot als inclusie.
- Dring aan op een concreet plan voor deinstitutionalisering waarbij het uitgangspunt het recht op zelfstandig wonen in en volwaardige deelname aan onze maatschappij is. Waak erover dat onder de noemer 'deinstitutionalisering' niet enkel gewerkt wordt aan wonen in de maatschappij, maar ook aan een sterkere en onafhankelijker positie van de persoon tegenover dienstverleners. Leg daarbij de volwaardige deelname van personen met een handicap als uitgangspunt en stel duidelijke doelen en deadlines, en voorzie gepaste middelen.
- Zet je in voor de versterking van persoonlijke assistentie en blijf de invulling van wat het is zuiver houden. Bij persoonlijke assistentie kan je zelf bepalen wie je ondersteunt, waar, wanneer, waarvoor en op welke manier. Zorg dat er voldoende middelen worden geïnvesteerd en versterk budgethouders om waar nodig training en opleiding voor hun assistenten te kunnen bieden.

Blijf de bestedingsvrijheid garanderen zodat mensen alle kansen krijgen om hun persoonlijke assistentie te kunnen inzetten waar dit nodig is. Persoonlijke assistentie op de werkvloer of in de klas zorgt er mee voor dat mensen kunnen gaan studeren en werken.

- Engageer je voor een sterke stijging van het aantal betaalbare en toegankelijke (sociale) huur- en koopwoningen en op ondersteunende maatregelen zodat alle mensen met een handicap voldoende kansen krijgen om een geschikte woning te vinden.
- Neem doeltreffende actie tegen discriminatie van mensen met een handicap op de huurmarkt en creëer toegang tot betaalbare schuldsaldoverzekerings voor wie een woonst wenst te kopen.

ONDERWIJS

In **artikel 24** van het VN-Verdrag Handicap wordt het **recht op gelijke onderwijskansen** onderstreept. Personen met een handicap moeten toegang krijgen tot **kwalitatief goed en inclusief onderwijs op alle niveaus, zonder uitsluiting, discriminatie of segregatie**.

→ HEFBOOM VOOR PARTICIPATIE

Dit recht op inclusief onderwijs is cruciaal, want het is de sleutel tot zelfbeschikking en vormt de opstap naar volwaardige deelname aan onze diverse samenleving. Het opent de deur naar werk op de reguliere arbeidsmarkt, naar maatschappelijke integratie en sociale participatie. Kinderen vandaag bouwen het fundament van de toekomst.

Dit is geen vrijblijvende doelstelling: het VN-Verdrag verplicht de Staten die Partij zijn ertoe om één inclusief onderwijssysteem te realiseren en discriminatie en segregatie van leerlingen met een handicap te beëindigen. Daarbij moet onderwijs niet alleen beschikbaar zijn voor iedereen, maar ook afgestemd op de individuele behoeften. Dit vereist de nodige ondersteunende maatregelen, zoals aanvullende begeleiding, aangepast lesmateriaal en leeromgevingen die daadwerkelijk toegankelijk zijn. Ook structurele samenwerking met andere beleidsdomeinen, waaronder welzijn, is belangrijk. Denk maar aan het inzetten van een persoonlijk assistent via een persoonlijk assistentiebudget (PAB) om ondersteuning te bieden bij het schoollopen.

Nood aan draagvlak

De realiteit vandaag is dat negatieve attitudes en lage verwachtingen ten opzichte van leerlingen met een handicap nog domineren. Volgens het VN-Comité ontbreken de nodige inspanningen om **bewustmaking rond het recht op inclusief onderwijs uit te bouwen en publiek draagvlak te creëren voor één inclusief onderwijsstelsel**.

Een rechtstreeks gevolg hiervan is dat weinig mensen wakker lijken te liggen van het feit dat België actueel het hoogste percentage leerlingen in het bijzonder onderwijs heeft. Zo volgde volgens cijfers van de European Agency for Special Needs and Inclusive Education⁴ in het schooljaar 2020-2021 gemiddeld 5,6 procent van de leerlingen in het Vlaamse lager onderwijs les in een aparte setting voor buitengewoon onderwijs. Voor alle Europese landen was dit gemiddeld 1,7 procent, wat aanzienlijk lager is. De Vlaamse overheid blijft bovendien actief investeren in het buitengewoon onderwijs, in plaats van de middelen stelselmatig te heroriënteren naar inclusieve onderwijsvormen. Zo werd begin 2024 het extra budget van 6 miljoen dat al 2 schooljaren werd uitgegeven, zelfs structureel vastgelegd⁵.

Het M-decreet legde vanaf 2015 een inschrijvingsrecht vast voor leerlingen met een handicap in het gewoon onderwijs. Dit inschrijvingsrecht baseert zich op het recht op redelijke aanpassingen. Scholen mogen enkel een inschrijving ontbinden wanneer ze kunnen aantonen dat de gevraagde aanpassingen voor een onredelijke belasting zouden zorgen.

In de praktijk worden verzoeken voor redelijke aanpassingen vaak te snel als onhaalbaar beoordeeld en ontbreekt er bereidheid om deze ernstig te overwegen. Dit belemmert de toegang tot regulier onderwijs en is in strijd met artikelen 5 en 24 van het VN-Verdrag Handicap. Zeker kinderen met complexe ondersteuningsnoden worden hierdoor te vaak uitgesloten van regulier onderwijs.

De gehoopte systeemverandering die met het M-decreet werd geïnitieerd, is met andere woorden nog lang niet gerealiseerd. Een concreet en breed gedragen stappenplan voor de realisering van één inclusief onderwijssysteem laat nog steeds op zich wachten, ondanks het feit dat ons land hierover al meermaals werd aangesproken door het VN-Comité.

4 <https://www.european-agency.org/activities/data/cross-country-reports>

5 [Extra budget voor bijkomende plaatsen in buitengewoon onderwijs nu structureel | VRT NWS: nieuws](#)

→ WAT JIJ KAN DOEN:

- Draag actief bij aan de broodnodige bewustmaking en sensibilisering in de brede samenleving over het recht op inclusief onderwijs en het belang ervan voor de volwaardige participatie van personen met een handicap.
- Stimuleer investeringen in de toegankelijkheid van de fysieke en digitale leeromgevingen. Scholen en onderwijsinstellingen moeten zowel qua infrastructuur als qua digitale middelen zo ingericht worden dat ze toegankelijk zijn voor iedereen. Zorg in dit kader voor voldoende financiële middelen om de benodigde aanpassingen en ondersteuning structureel en duurzaam te waarborgen.
- Bevorder de betrokkenheid van en de samenwerking met onderwijsinstellingen, leerlingen, ouders en organisaties die de belangen verdedigen van mensen met een handicap. Zo kan je vanuit verschillende invalshoeken naar knelpunten en oplossingen kijken.
- Ontwikkel duidelijke kwaliteitsindicatoren en evaluatiemechanismen om de voortgang naar inclusiever onderwijs te monitoren. Zorg hier uiteraard voor de nodige beleidsparticipatie van ervaringsdeskundigen en hun belangenbehartigers.
- Neem afscheid van de leuze “inclusief onderwijs als het kan, buitengewoon onderwijs als het moet”. Hiermee streef je namelijk alleen integratie na en geen inclusie. Enkel leerlingen die in staat zijn zich voldoende aan te passen, mogen en kunnen vandaag mee. Omarm de ambitie om inclusief onderwijs mogelijk te maken voor alle kinderen en jongeren, zoals het VN-Verdrag voorschrijft.
- Evalueer tijdig de werking van de leezorgcentra die sinds september 2023 zorgen voor de ondersteuning van leerlingen met een handicap in het gewoon onderwijs. Streef in dit kader ook naar voldoende opleiding en aanwerving van gekwalificeerde beroepskrachten om leerlingen met een handicap, inclusief een verstandelijke en/of psychosociale handicap, te ondersteunen.
- Versterk de rechtspositie van ouders en leerlingen op vlak van het inschrijvingsrecht en waak over een correcte toepassing van de ontbindende voorwaarden.
- Pleit voor opleiding over inclusief onderwijs, toegankelijkheid en redelijke aanpassingen voor al het wel én niet-onderwijzend personeel in alle scholen. Ook in de lerarenopleidingen zou dit tot het curriculum moeten behoren.

- Dring aan op het structureel verankeren van de rol van persoonlijke assistenten (op basis van persoonsvolgend budget vanuit welzijn) binnen inclusief onderwijs.
- Waak erover dat overgangsplannen naar inclusief onderwijs daadwerkelijk in overeenstemming zijn met artikel 24 van het VN-Verdrag. Het is cruciaal dat het einddoel volledig in lijn ligt met de internationale mensenrechtenverplichtingen die België op zich heeft genomen.

JA DOEN

In 2023 lanceerde GRIP #sameninclusiefonderwijs, een filmpje met en over de 13-jarige Sam Diependaele die inclusief onderwijs en inclusieve danses volgt.

Scan de QR code of klik op [deze link](#)

WERK EN WERKGELEGENHEID

Artikel 27 van het VN-Verdrag Handicap waarborgt het recht van personen met een handicap **op vrij gekozen en passend werk op voet van gelijkheid met anderen**. Dit moet bovendien in een **omgeving die inclusief is, redelijke aanpassingen faciliteert, discriminatie bestrijdt en ondersteunende arbeidsomstandigheden garandeert**.

→ DE KLOOF DICHTEN

Vandaag blijft de tewerkstellingsgraad van personen met een handicap in Vlaanderen veel te laag. We halen zelfs de kaap van 50 procent niet en blijven daarmee onder het Europese gemiddelde voor arbeidsparticipatie bengelen. In 2023 lag de werkzaamheidsgraad bij personen met een handicap of langdurig gezondheidsprobleem op 47,3 procent, tegenover 81,9 procent bij personen zonder¹. Deze structurele kloof wijst op een fundamentele ongelijkheid in de toegang tot arbeid, die haaks staat op de verplichtingen vastgelegd in artikel 27 van het VN-Verdrag Handicap. Beleidsmaatregelen moeten hier gericht en meetbaar op inspelen.

Overgang naar open arbeidsmarkt

We hinken ook nog stevig achterop wat het creëren van reguliere jobkansen betreft. Het VN-Comité stelt dat “er geen waarneembare vooruitgang is in de richting van een inclusieve arbeidsmarkt.” De aandacht blijft in de eerste plaats gaan naar tewerkstelling of dagbesteding in gesegregeerde werkomgevingen. Hierdoor draait een groot deel van de werkende personen met een handicap nog steeds mee in maatwerkbedrijven, die te vrijblijvend gezien worden als een eindstation. Eigenlijk horen ze in het beste geval alleen dienst te doen als tussenstation, met de open arbeidsmarkt als volgende halte.

Het VN-Verdrag verplicht de Staten die Partij zijn tot een uitdoofscenario voor alle vormen van gesegregeerde werkgelegenheid. Algemene Commentaar nr. 8 (2022)² roept op tot de “geleidelijke afschaffing van gesegregeerde tewerkstelling, met inbegrip van sociale werkplaatsen, en gemakkelijker maken van de overgang naar de reguliere arbeidsmarkt door concrete actieplannen aan te nemen, met middelen, tijdschema’s en controlemechanismen.”

1 [Werkzaamheidsgraad | Vlaanderen.be](https://www.vlaanderen.be/werkzaamheidsgraad)

2 [CRPD/C/26/R.2](#)

Het VN-Comité onderstreept hierbij nogmaals het belang van nauw overleg en actieve betrokkenheid van mensen met een handicap en hun vertegenwoordigende organisaties bij de ontwikkeling en uitvoering van zowel federale als regionale actieplannen voor de overgang van langdurige arbeidsongeschiktheid, werkloosheid of collectief maatwerk naar de open arbeidsmarkt. De bijstand bij het vinden, verkrijgen en behouden van werk en bij de terugkeer naar werk moet volgens het VN-Comité “versterkt en verbeterd worden.”

Individueel maatwerk

Het decreet Individueel Maatwerk vormt een krachtig beleidsinstrument dat de weg effent voor de structurele integratie van personen met een arbeidsbeperking. Dit decreet bundelt een breed en effectief pakket van maatregelen dat niet alleen financiële prikkels omvat, maar ook op maat gemaakte begeleiding en ondersteuning voor zowel werkgevers als werknemers. Een belangrijke ontbrekende schakel is de integratie van persoonlijke assistentie ter ondersteuning van het individueel functioneren op de werkvloer en voor verplaatsingen van, naar en tijdens het werk. Een goede afstemming met het beleidsdomein welzijn is dus noodzakelijk om de effectiviteit van het decreet te optimaliseren.

Een evaluatie van het decreet Individueel Maatwerk dringt zich op. Zo zijn er signalen dat de aanvraagprocedure te complex is en doordoor weinig toegankelijk. Een andere bezorgdheid is dat er binnen Individueel Maatwerk te weinig hefboomen zijn voor het recht op redelijke aanpassingen. Het blijft dus de vraag of dit decreet in voldoende mate de tewerkstellingskansen van personen met een handicap en de inclusiviteit van onze arbeidsmarkt kan verbeteren.

→ WAT JIJ KAN DOEN:

- Doorbreek de negatieve en beperkende beeldvorming rond de mogelijkheden, competenties en talenten van personen met een handicap. Ze mogen niet gereduceerd worden tot hulpbehoevend en passief, maar moeten volwaardig erkend worden als actieve en participerende burgers met een waardevolle arbeidsbijdrage.
- Spoor de Vlaamse overheid aan om in te zetten op de sensibilisering van werkgevers én werknemers rond het recht op redelijke aanpassingen. Ze vormen namelijk een onmiskenbare hefboom om werkvloeren inclusief te maken. De kennis hierover is vandaag ontoereikend.

- Maak ook werk van doeltreffende mechanismen om de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, met inbegrip van het ontzeggen van redelijke aanpassingen, uit te voeren en consequent te controleren.
- Ga aan de slag met de signalen van mensen met een handicap over hoe ze door begeleidende diensten als VDAB, GTB en partners vrijwel automatisch worden doorverwezen naar collectief maatwerk, arbeidsmatige activiteiten (AMA) of vrijwilligerswerk. Zorg dat VDAB de bemiddelaars actief stimuleert om op zoek te gaan naar reguliere, inclusieve jobkansen. Het is essentieel dat ze daarbij zowel oog hebben voor de vorming van de persoon met de handicap als voor de mate waarin de werkplek aangepast is aan diens noden. Om een kwalitatieve begeleiding te garanderen, kunnen middelen doorschuiven die vrijkomen bij de gefaseerde afbouw van collectief maatwerk.
- Responsabiliseer en ondersteun werkgevers in hun opdracht om diverse en discriminatievrije werkvloeren te realiseren. Doe dit met extra aandacht voor de instroom, opleiding, begeleiding en retentie van personen met een arbeidshandicap.
- Zorg mee voor een overheid die een voorbeeldrol opneemt door zelf personen met een handicap aan te stellen. Tot op vandaag wordt het streefcijfer van 3 procent nog steeds niet gehaald.
- Werk voorstellen uit voor het duurzaam combineren van inkomen uit werk en aanvullingen uit de verschillende uitkeringsstelsels. Mensen met arbeidshandicap moeten naar eigen noden en mogelijkheden kunnen werken - gezien voltijdse tewerkstelling in veel gevallen niet mogelijk is - en daar ook evenwaardig voor worden verloond. Ook zij hebben recht op een menswaardig inkomen.
- Dring erop aan dat de overheid investeert in heldere, toegankelijke informatie over de wijzigingen die mensen met een handicap mogen verwachten wanneer hun werkstatus verandert, alsook over eventuele premies of tegemoetkomingen waar ze recht op hebben.
- Normaliseer de aanwezigheid van persoonlijke assistenten in een arbeidscontext en werk hiervoor structureel samen met collega's uit andere beleidsdomeinen om dit ook te verduurzamen. Dring aan op een vlot stromende en toereikende persoonsvolgende financiering en een uitgebouwd en voldoende beschermd beroep van persoonlijke assistent. Zo realiseer je in één klap twee tewerkstellingen.

BEHOORLIJKE LEVENSTANDAARD EN SOCIALE BESCHERMING

In **artikel 28** van het VN-Verdrag Handicap wordt het recht erkend van personen met een handicap op **een behoorlijke levensstandaard voor henzelf en hun gezinnen, met inbegrip van voldoende voeding, kleding en huisvesting, alsook het recht op sociale bescherming**. Het omvat ook de nood aan voortdurende verbetering van hun levensomstandigheden en het nemen van passende maatregelen om de uitoefening van dit recht zonder discriminatie op grond van handicap te beschermen en te bevorderen.

→ OP HET KRUISPUNT VAN ARMOEDE EN HANDICAP

Personen met een handicap zijn al jaar en dag **oververtegenwoordigd in de armoedecijfers**. Deze problematiek is verweven met de bovengemiddeld kwetsbare positie waarin ze zich op zowat alle levensdomeinen blijven bevinden. Hierdoor vallen ze ook vaker ten prooi aan onderbescherming. Het armoederisico lag in 2023 bij mensen met een handicap bijna dubbel zo hoog als bij mensen zonder handicap.

Volgens het rapport 'Maatschappelijke positie en participatie van personen met een handicap' van Statistiek Vlaanderen (2025)³ leefde in 2023 (berekend op totale inkomsten van 2022) 13 procent van de personen met een handicap en 7 procent van de personen zonder een handicap in een huishouden met **een inkomen onder de armoederisicodrempel**.

De mate waarin leden van een huishouden **betaald werk** hebben, vormt een belangrijke bepalende factor voor het risico op armoede en sociale uitsluiting. Volgens datzelfde rapport leefde in 2023 maar liefst 24 procent van de personen van 18 tot 59 jaar met een handicap in een huishouden met **zeer lage werkintensiteit**. Bij personen zonder handicap ging het om 3 procent.

Het rapport bevat ook cijfers over de **eigen inschatting van het inkomen** (subjectieve armoede), wat veel vertelt over hun realiteit: 16 procent van de personen met een handicap gaf in 2023 zelf aan dat men (zeer) moeilijk rondkomt met het beschikbare inkomen. Bij de personen zonder handicap ging het om 6 procent.

3 [72100](#)

Het VN-Comité uit bezorgdheid over het feit dat het federale plan voor armoedebestrijding niet voldoende rekening houdt met de factor handicap en dat er geen regionale actieplannen lijken te bestaan om armoede bij personen met een handicap te bestrijden. Daarbij wordt extra aandacht gevraagd voor vrouwen, kinderen en ouderen met een beperking.

De maatschappelijk kwetsbare positie van mensen met een handicap zorgt ervoor dat zij **geen gelijke kansen hebben op het leiden van een menswaardig leven en op volwaardige participatie**. De sleutels tot verbetering van hun inkomen en tot de versterking van hun sociale positie liggen verspreid in **een inclusiever beleid op alle levensdomeinen**. Denk maar aan maatregelen die zorgen voor:

- een inkomen voor personen met een handicap dat toereikend is om een menswaardig leven te leiden
- voldoende financiële ondersteuning voor handicapspecifieke meerkosten
- een hoger opleidingsniveau dankzij inclusief onderwijs
- waardig inclusief werk met een correcte verloning
- duurzame combinatie van tewerkstelling op maat en aanvullende uitkeringen
- een goed dekkend, toegankelijk en betaalbaar openbaar vervoer
- de transitie naar ondersteunde besluitvorming voor beheer van het eigen inkomen
- voldoende betaalbare en toegankelijke woningen
- toereikende persoonsvolgende financiering voor ondersteuning bij het dagelijks leven.

→ WAT JIJ KAN DOEN:

- Geef mee vorm aan regionale actieplannen om armoede bij personen met een handicap een halt toe te roepen en volg de uitvoering hiervan nauwkeurig op. Doe dit met actieve betrokkenheid van ervaringsdeskundigen en hun belangenbehartigers.
- Werk mee aan een hervorming om de combinatie van loon uit werk en een uitkering te verbeteren, meer rechtvaardig te maken zodat werken loont.

- Motiveer de overheid om de toegang tot uitkeringen die bedoeld zijn voor de compensatie van handicapkosten te vrijwaren. Het is belangrijk dat de integratietegemoetkoming volledig losgekoppeld wordt van inkomen uit werk of uit belastbare vervangingsinkomens. Zo krijgen ook mensen met een handicap kansen om hun inkomenspositie te verbeteren door niet plots alleen te moeten opdraaien voor de meerkosten die hun handicap veroorzaakt.
- Hamer op de realisatie van voldoende hoge uitkeringen om het armoederisico actief te verlagen.
- Schrijf mee aan heldere en toegankelijke informatie over de tegemoetkomingen en sociale voordelen waar personen met een handicap recht op hebben.

AFRONDENDE GEDACHTEN

Wie deze pagina bereikt, begrijpt dat er ontgoocheling leeft bij mensen met een handicap. De ondertekening, en daarmee ook de erkenning, van het VN-Verdrag Handicap in 2009 bracht niet de verhoopte ommezwaai.

‘Inclusie is het recht op volwaardige deelname aan de samenleving op gelijke voet met andere burgers, een onafhankelijk leven met gelijke keuzemogelijkheden en met respect voor individuele keuzes.’)

Wanneer we inzoomen op het leven van elke dag, is onze maatschappij nog op veel vlakken niet bereikbaar, begrijpbaar en bruikbaar voor iedereen. Inclusie vraagt om engagement en een doordacht totaalplan over alle beleidsdomeinen heen. De weg banen voor een écht inclusief leven vereist dat we onder meer werk maken van voldoende vraaggestuurde ondersteuning, van gelijke onderwijskansen, op alle niveaus, zonder uitsluiting, discriminatie of segregatie. Alsook van een arbeidsmarkt die diversiteit omarmt, redelijke aanpassingen faciliteert en bijdraagt aan het beeld van mensen met een handicap als actieve en participerende burgers die een waardevolle bijdrage leveren.

Het is aan jou, als beleidsmaker, om de krijtlijnen uitgetekend door het VN-Verdrag en gaandeweg verfijnd door het VN-Comité, om te zetten in een Vlaamse realiteit. Het is aan jou om te zorgen dat dit mensenrechtenverdrag meer is dan een vodge papier. Laat deze uitgave een oproep zijn om doelgericht én met actieve betrokkenheid van mensen met een handicap aan de slag te gaan om van JA ZEGGEN ook effectief JA DOEN te maken.

BIBLIOGRAFIE

- Van Gool, *Het verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap in België*, Wereldbeeld 2014 / jg. 38 / nr. 172 / Mensenrechten
- <https://www.european-agency.org/activities/data/cross-country-reports>
- Extra budget voor bijkomende plaatsen in buitengewoon onderwijs nu structureel | VRT NWS: nieuws
- Rapport Statistiek Vlaanderen, Maatschappelijke positie en participatie van personen met een handicap, Dirk Moons et al 72100
- <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/arbeid/werkzaamheidsgraad>
- <https://www.gripvzw.be/nl/artikel/437/grip-bestaat-20-jaar-maar-wat-denkt-de-vlaming-over-handicap>
- https://cdn.digisecure.be/grip/202142111382876_handboek-medi makers-2020.pdf
- <https://sociaal.net/verhaal/zonder-persoonlijke-assistentie-zou-ik-stilletjes-wegkwijnen/>
- <https://sociaal.net/verhaal/sofie-zoektocht-woondroom/>
- <https://socialsecurity.belgium.be/nl/sociaal-beleid-mee-vorm-geven/verdrag-van-de-verenigde-naties-voor-de-rechten-van-personen-met-een-handicap/algemeene-commentaren>

**VERDRAG INZAKE DE RECHTEN
VAN PERSONEN MET EEN HANDICAP**

Distr.: Algemeen

5 september 2024

**VOORAFGAANDE
ONBEWERKTE VERSIE**

Origineel: Engels

Comité voor de rechten van personen met een handicap

**SLOTOPMERKINGEN OVER HET GECOMBINEERDE TWEDE
EN DERDE PERIODIEKE RAPPORT VAN BELGIË***

I. INLEIDING

1. Het Comité heeft het gecombineerde tweede en derde periodieke rapport van België (CRPD/C/BEL/2-3) behandeld tijdens zijn 735e en 736e vergadering (CRPD/C/SR.735 en 736), respectievelijk gehouden op 22 augustus 2024. Tijdens zijn 750e vergadering op 2 september 2024 heeft het Comité de volgende slotopmerkingen goedgekeurd.

2. Het Comité verwelkomt het gecombineerde tweede en derde periodieke rapport dat België heeft ingediend en dat is opgesteld aan de hand van de voorafgaand aan de rapportage door het Comité opgestelde lijst van kwesties.

3. Het Comité waardeert de constructieve dialoog met de delegatie van de Staat die partij is en prijst de Staat die partij is voor de kracht van zijn delegatie, die bestond uit vertegenwoordigers van de betrokken gemeenschaps- en gewestregeringen en hun respectieve overheden. Het Comité spreekt ook zijn waardering uit voor de actieve deelname van het Interfederaal Gelijkekansen-centrum (Unia) in zijn hoedanigheid van nationale mensenrechteninstelling en onafhankelijke instantie voor toezicht overeenkomstig artikel 33, lid 2, van het Verdrag.

II. POSITIEVE ASPECTEN

4. Het Comité is verheugd over de vooruitgang die is geboekt sinds de behandeling, in 2014, van het eerste rapport van de Staat die Partij is bij het doorvoeren van constitutionele, wetgevende en beleidshervormingen, in het bijzonder de volgende:

- (a) De invoering in het Vlaamse Gewest van een nieuw decreet betreffende leersteun voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften in het gewone onderwijssysteem;
- (b) De invoeging in 2021 van een nieuwe bepaling in de grondwet van de Staat die Partij is die het recht op redelijke aanpassingen garandeert (art. 22ter);
- (c) De goedkeuring van de wet van 17 maart 2013 die ervoor zorgt dat alleen de betrokken vrouw, en niet een wettelijke voogd, toestemming kan geven voor sterilisatie;
- (d) De invoering in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van een nieuwe tewerkstellingssubsidie om werkgevers aan te moedigen om personen met een handicap aan te werven (2024);
- (e) De goedkeuring in het Waals Gewest van de "Strategie voor een geïntegreerde levensloop voor personen die hun autonomie verliezen" (2022);

* Aangenomen door het Comité tijdens zijn tweeëndertigste zitting (12 augustus-5 september 2024).

- (f) De goedkeuring van het Federaal actieplan handicap 2021-2024 en de Interfederaal handicapstrategie 2021-2030, die tot doel heeft institutionele barrières te verminderen om de rechten van personen met een handicap te waarborgen (2021);
 - (g) De goedkeuring van een nieuw koninklijk besluit betreffende werkzoekenden met ernstige medische, mentale, psychische of psychiatrische problemen (MMPP) (2019) waardoor personen met psychosociale handicaps langer en specifiekere ondersteuning kunnen krijgen bij het vinden van werk (2019).
5. Het Comité verwelkomt de inspanningen van de Staat die partij is om zijn institutionele en beleidskader voor de uitvoering van het Verdrag te verbeteren, in het bijzonder de goedkeuring en/of instelling van het volgende:
- (a) De oprichting van adviesraden voor personen met een handicap in de Duitstalige Gemeenschap (2023), Vlaanderen (2022), de Franse Gemeenschap (2023), het Waals Gewest (2023) en Brussel (2018);
 - (b) De goedkeuring in het Waals Gewest van het Toegankelijkheidsplan 2022-2024;
 - (c) De oprichting van een Interministeriële Conferentie Handicap (2022);
 - (d) De oprichting van het Waals Agentschap voor Gezondheid, Sociale Bescherming, Handicap en Gezinnen (2016);
 - (e) De goedkeuring van het handistreamingcharter door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie (2015);
 - (f) De oprichting van het Agentschap Toegankelijk Vlaanderen, Inter, van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest (2015);
 - (g) De toepassing van het beginsel "persoonsgebonden financiering" voor volwassenen, samen met meer financiële steun voor kinderen met een handicap en hun netwerk, waaronder een verhoogd budget voor persoonlijke assistentie voor kinderen met een handicap.

III. BELANGRIJKSTE AANDACHTSPUNTEN EN AANBEVELINGEN

A. Algemene beginselen en verplichtingen (art. 1-4)

6. Het Comité maakt zich zorgen over:

- (a) Het feit dat de Staat die Partij is onvoldoende informatie in toegankelijke formaten bevordert en verspreidt over het Verdrag, de Algemene Commentaren en Aanbevelingen van het Comité en zijn beleid inzake personen met een handicap, alsmede over de mandaten en bevoegdheden van autoriteiten met betrekking tot de rechten van personen met een handicap;
- (b) Het gebrek aan harmonisatie tussen de federale, gewest- en gemeenschapsregeringen met betrekking tot de definitie van handicap en het beleid inzake personen met een handicap;
- (c) De prevalentie van het medische model van handicap in de Staat die partij is, inclusief binnen de systemen voor de evaluatie van handicaps en met betrekking tot de criteria om in aanmerking te komen voor toegang tot noodzakelijke diensten en ondersteuning, en over meldingen dat de federale multidisciplinaire evaluatie onvoldoende rekening houdt met de omgeving of individuele behoeften van de persoon;
- (d) Het feit dat recent aangenomen wetgeving, zoals de wet van 28 maart 2023 die verschillende wijzigingen aanbrengt in de kieswet, het voor een rechter gemakkelijker maakt om een persoon met een verstandelijke en/of psychosociale handicap onbekwaam te verklaren om zijn of haar politieke rechten uit te oefenen.

7. Het Comité herhaalt zijn eerdere slotopmerkingen (CRPD/C/BEL/CO/1, par. 6 en 7) en beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a) Informatie in toegankelijke formaten bevordert en verspreidt over het Verdrag, de Algemene Commentaren en Aanbevelingen van het Comité, beleid inzake personen met een handicap en over de mandaten en bevoegdheden van autoriteiten met betrekking tot de rechten van personen met een handicap;**
- (b) Zijn wettelijke en beleidskader inzake handicap op federaal, gewestelijk en gemeenschapsniveau in overeenstemming brengt met de beginselen van het Verdrag, onder meer door het mensenrechtenmodel van handicap te integreren in zijn wet- en regelgeving en beleid;**
- (c) Zijn systemen voor de beoordeling van handicaps herzielt door het medische model van handicap te vervangen door het mensenrechtenmodel van handicap en door systemen op te zetten die gericht zijn op de beoordeling van wettelijke en omgevingsbarrières voor personen met een handicap en op het bieden van de nodige ondersteuning en bijstand ter bevordering van hun rechten op zelfstandig wonen en volledig deel uitmaken van de maatschappij;**
- (d) Alle bepalingen in het Burgerlijk Wetboek en de kieswet schrapt die personen met een handicap uitsluiten van het hebben of uitoefenen van politieke rechten op voet van gelijkheid met anderen.**

8. Het Comité maakt zich zorgen over:

- (a) Meldingen dat personen met een handicap niet regelmatig worden geraadpleegd en via hun vertegenwoordigende organisaties actief worden betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van wetgeving en beleid ter uitvoering van het Verdrag;
- (b) De deelname van organisaties die niet voldoen aan de eisen voor organisaties van personen met een handicap, zoals uiteengezet door het Comité in zijn Algemeen Commentaar nr. 7 (2018), aan diverse adviesraden op verschillende bestuursniveaus.

9. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a) Wettelijk verankerde mechanismen instelt met voldoende personele, technische en financiële middelen om nauw overleg met en actieve betrokkenheid van personen met een handicap te waarborgen via hun vertegenwoordigende organisaties, waaronder organisaties van vrouwen en meisjes met een handicap, in alle stadia, met inbegrip van de vroege stadia, van de ontwikkeling en uitvoering van wetgeving en beleid ter uitvoering van het Verdrag;**
- (a) Ervoor zorgt dat de organisaties die deelnemen aan de adviesraden op verschillende bestuursniveaus voldoen aan de vereisten die zijn vastgelegd in Algemeen Commentaar nr. 7 van het Comité (2018).**

B. Specifieke rechten (art. 5-30)

Gelijkheid en non-discriminatie (art. 5)

10. Het Comité erkent dat op federaal niveau de noodzaak wordt erkend om intersectionele en meervoudige vormen van discriminatie in de wetgeving op te nemen. Het maakt zich evenwel zorgen over:

- (a) Het gebrek aan informatie over de erkenning van intersectionele discriminatie op grond van handicap en de raakvlakken met andere gronden, zoals ras, leeftijd, geslacht, etniciteit, seksuele geaardheid of gender;
- (b) Procedurele barrières voor de uitvoering van de antidiscriminatiewetten door de hoge complexiteit van het beantwoorden van de vraag of verschillende soorten bescherming tegen discriminatie een federale of een regionale aangelegenheid zijn;

11. Het Comité herinnert aan zijn Algemeen Commentaar nr. 6 (2018) en doelstellingen 10.2 en 10.3 van de doelstellingen voor duurzame

ontwikkeling en beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a)Zorgt voor een betere bescherming tegen discriminatie, meervoudige en intersectionele discriminatie door de herziening en uitvoering van wetgeving die deze vormen van discriminatie op federaal niveau en in de gewesten aanpakt;**
- (b)Rapportagecentra opricht en onderzoeken uitvoert om de nodige gegevens te verzamelen voor het documenteren van discriminatie, in het bijzonder intersectionele discriminatie;**
- (c)Eén enkel contactpunt opricht voor federale, gewestelijke, gemeenschaps- en gemeentelijke aangelegenheden, waar slachtoffers van discriminatie en meervoudige en intersectorale discriminatie klachten kunnen indienen.**

Vrouwen met een handicap (art. 6)

12. Het Comité merkt met bezorgdheid op dat:

- (a) Er weinig en selectief rekening wordt gehouden met vrouwen en meisjes met een handicap en hun rechten uit hoofde van het Verdrag in strategieën, overheidsbeleid en plannen voor maatregelen inzake handicap en gendergelijkheid, zowel op federaal niveau als in de gewesten;
- (b) Er beperkte informatie is over statistieken met betrekking tot de belemmeringen die vrouwen en meisjes met een handicap ondervinden bij de uitoefening van hun rechten uit hoofde van het Verdrag, waardoor het onmogelijk is een betrouwbaar inzicht te krijgen in de huidige situatie van vrouwen en meisjes met een handicap in de Staat, de samenleving en de economie en de oorzaken daarvan.

13. Herinnerend aan zijn Algemeen Commentaar nr. 3 (2016) en doelstellingen 5.1, 5.2 en 5.5 van de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling, beveelt Het Comité aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, waaronder vrouwen en meisjes met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a)De rechten van vrouwen en meisjes met een handicap uit hoofde van het Verdrag mainstreamt in al het overheidsbeleid, actieplannen en strategieën op alle bestuursniveaus, waaronder die welke betrekking hebben op de rechten van personen met een handicap en de rechten van vrouwen;**
- (b)Mechanismen instelt voor het verzamelen en opmaken van statistieken over de belemmeringen die vrouwen en meisjes met een handicap ondervinden bij het uitoefenen van hun rechten op grond van het Verdrag, uitgesplitst naar beperking, ras, leeftijd, gewest en andere relevante criteria.**

Kinderen met een handicap (art. 7)

14. Het Comité merkt met bezorgdheid op dat:

- (a) Kinderen met een handicap niet worden betrokken bij beslissingen die hun leven beïnvloeden, op alle bestuursniveaus;
- (b) Ondersteunende diensten voor kinderen met een handicap die thuis wonen uiterst schaars zijn, wat leidt tot hun toenemende opname in instellingen en plaatsing in andere niet-inclusieve structuren.

15. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, waaronder organisaties van kinderen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a)De wetgeving op de relevante bestuursniveaus aanpast om het recht van kinderen met een handicap te waarborgen om vrijelijk**

hun mening te uiten over alle aangelegenheden die hen betreffen, waarbij aan hun mening het nodige gewicht wordt toegekend in overeenstemming met hun leeftijd en rijpheid, en om te worden voorzien van op hun handicap en leeftijd afgestemde bijstand om dit recht te verwezenlijken;

(b) Voldoende middelen toewijst om de noodzakelijke ondersteunende maatregelen voor kinderen met een handicap en de personen die voor hen zorgen te ontwikkelen en aan te bieden, teneinde hun plaatsing in instellingen en andere niet inclusieve structuren te voorkomen.

Bevordering van bewustwording (art. 8)

16. Het Comité merkt met bezorgdheid op:

- (a) De hardnekkigheid van het medische model van handicap en berichten dat personen met een handicap op grote schaal worden gezien als ontvangers van de gulheid van de samenleving; en onvoldoende bewustmakingsmaatregelen om de erkenning van personen met een handicap als houders van rechten, op gelijke voet met anderen, op alle federale bestuursniveaus te bevorderen;
- (b) Dat de maatschappelijke perceptie dat personen met het syndroom van Down en andere beperkingen minder waardevol zijn dan andere personen bijdraagt aan het hoge niveau van selectieve zwangerschapsafbreking na prenatale diagnoses van het syndroom van Down of andere beperkingen.

17. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is:

- (a) In nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties, bewustmakingsstrategieën en actieprogramma's ontwikkelt en uitvoert op alle bestuursniveaus, gebaseerd op het mensenrechten-model van personen met een handicap, om het bewustzijn te vergroten in de Staat, de economie en de samenleving van de waardigheid en rechten van personen met een handicap;**
- (b) Ervoor zorgt dat aanstaande ouders die een prenatale screening ondergaan uitgebreide informatie en niet-directieve begeleiding krijgen die geen stereotypen over personen met een handicap of waarden die verband houden met het medische model van handicap bevordert.**

Toegankelijkheid (art. 9)

18. Het Comité merkt op dat de gewesten van de Staat die partij is wettelijke toegankelijkheidsnormen hebben. Het blijft echter bezorgd dat:

- (a) Toegankelijkheidsnormen beperkt zijn tot nieuwe gebouwen of ingrijpende renovaties van bestaande gebouwen waarvoor een bouwvergunning vereist is, maar geen betrekking hebben op bestaande gebouwen en regelmatig maatregelen uitsluiten die de toegang garanderen voor personen met een visuele, auditieve, intellectuele en/of psychosociale handicap;
- (b) De toegankelijkheidsnormen voor infrastructuur zoals wegen, parken en andere openbare infrastructuur selectief en schaars lijken te zijn;
- (c) De implementatie van toegankelijkheidsvereisten niet systematisch wordt gecontroleerd na voltooiing van de bouw;
- (d) Het gebrek aan gezaghebbende plannen met duidelijke tijdschema's, bevoegdheden, budgetten en controlemechanismen om het openbaar vervoer toegankelijk te maken voor personen met een handicap, met als gevolg een zeer ongelijke toegankelijkheid, afhankelijk van de aanbieder van het vervoer, en een over het algemeen traag tempo waarin het openbaar vervoer toegankelijk wordt gemaakt;
- (e) Het ontbreken van een garantie voor autonome toegankelijkheid van trein- en busdiensten en reizen over zee.

19. Herinnerend aan zijn Algemeen Commentaar nr. 2 (2014) over toegankelijkheid, herhaalt het Comité zijn eerdere aanbevelingen (par. 21) en beveelt het aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a) De bestaande toegankelijkheidsnormen voor gebouwen aanvult met normen die de toegang garanderen voor personen met een visuele, auditieve, intellectuele en/of psychosociale handicap, de toepasbaarheid van de toegankelijkheidsnormen voor gebouwen uitbreidt naar bestaande gebouwen, zowel openbare als particuliere, ongeacht de aanvragen voor bouwvergunningen, en een plan opstelt voor de uitvoering ervan met een duidelijk tijdschema en toezicht;**
- (b) De toegankelijkheidsnormen voor infrastructuur zoals wegen, parken en andere openbare infrastructuur herzielt, ervoor zorgt dat deze de toegankelijkheid voor personen met alle soorten beperkingen garanderen en plannen opstelt om deze te implementeren, met duidelijke tijdschema's, bevoegdheden, budgetten en toezicht;**
- (c) Ervoor zorgt dat de implementatie van de toegankelijkheidsnormen systematisch wordt geïnspecteerd na voltooiing van de bouw en dat er snel corrigerende maatregelen worden genomen in geval van niet-naleving;**
- (d) Gezaghebbende plannen opstelt met duidelijke tijdschema's, bevoegdheden, budgetten en controlemechanismen om het openbaar vervoer toegankelijk te maken voor personen met een handicap, met inbegrip van personen met hoge ondersteuningsbehoeften, en deze plannen uitbreidt naar alle vervoerswijzen, met inbegrip van vervoer per trein, bus, vliegtuig en over zee;**
- (e) Een wettelijke garantie invoert voor autonome toegankelijkheid van trein- en busdiensten en reizen over zee, die van toepassing is in de gebieden die vallen onder:**
 - i) Verordening (EU) 2021/782 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2021 betreffende de rechten en verplichtingen van treinreizigers (herschikking);**
 - ii) Verordening (EU) nr. 181/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 16 februari 2011 betreffende de rechten van autobus- en touringcarpassagiers en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 2006/2004;**
 - iii) Verordening (EU) nr. 1177/2010 van het Europees Parlement en de Raad van 24 november 2010 betreffende de rechten van passagiers die over zee of binnenwateren reizen en houdende wijziging van Verordening (EG) nr. 2006/2004.**

Recht op leven (art. 10)

20. Het Comité maakt zich zorgen over:

- (a) Berichten dat personen met een handicap in instellingen, waaronder woonzorgcentra en psychiatrische instellingen, een aanzienlijk lagere levensverwachting hebben dan de algemene bevolking;**
- (b) Berichten dat personen met psychosociale handicaps zijn overleden als gevolg van politie-interventies door het gebruik van dwangmiddelen en door een gebrek aan opleiding van politieagenten;**
- (c) Het ontbreken van informatie over de prevalentie van zelfdoding onder jongeren met een handicap in de leeftijd van 15 tot 29 jaar, ondanks het feit dat zelfdoding de meest genoemde doodsoorzaak is voor jongeren in deze leeftijdscategorie.**

21. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is:

- (a) Systematisch gegevens verzamelt over de levensverwachting en sterftcijfers van personen met een handicap, met inbegrip van vrouwen en meisjes met een handicap, in instellingen; alomvattende mechanismen instelt om ervoor te zorgen dat personen met een handicap in instellingen hoogwaardige gezondheidszorg, medische zorg en andere ondersteuning bij een gezond leven ontvangen; en nauwlettend toeziet op de implementatie ervan tot aan de voltooiing van het deinstitutionaliseringproces van personen met een handicap;**
- (b) Meer inspanningen levert om te voorkomen dat personen met een handicap overlijden als gevolg van het gebruik van geweld door politie, gevangenispersoneel en ander rechtshandavingspersoneel door de ontwikkeling van een alomvattend actieplan dat maatregelen omvat voor een verplichte opleiding, het uitbannen van geweld en de implementatie van multidisciplinaire ondersteuning zonder dwang;**
- (c) Statistische gegevens verzamelt over de doodsoorzaken van jongeren met een handicap en voorziet in de noodzakelijke toegankelijke diensten, waaronder psychosociale diensten, om deze oorzaken te verhelpen.**

Risicovolle situaties en humanitaire noodsituaties (art. 11)

22. De COVID-19-pandemie en de overstromingen van 2021 hebben geleid tot een duidelijke toename van het aantal overlijdens en het lijden onder personen met een handicap als gevolg van het ontbreken van een adequaat gecoördineerd kader voor de bescherming en veiligheid van personen met een handicap en een gebrek aan gecoördineerde preventie- en responsmaatregelen op federaal, regionaal en gemeenschapsniveau die inclusief zijn voor personen met een handicap. Het Comité maakt zich zorgen dat:

- (a) Evacuatieplannen die rekening houden met personen met een handicap, inclusief personen met mobiliteitsbeperkingen, vaak ontbreken en dat de bestaande plannen onvoldoende gecoördineerd zijn;**
- (b) Noodhulpdiensten, noodtelefoonnummers en digitale noodhulpapplicaties vaak ontoegankelijk zijn voor personen met een handicap, in het bijzonder voor personen met gehoorproblemen;**
- (c) Lokale overheden en hulpdiensten zich vaak niet bewust zijn van de aanwezigheid en behoeften van personen met een handicap, waardoor personen met een handicap onopgemerkt blijven en geen passende hulp krijgen in crisissituaties.**

23. Herinnerend aan het kader van Sendai voor rampenrisico-vermindering 20152030, de IASC-richtlijnen voor de inclusie van personen met een handicap bij humanitaire actie en de richtlijnen van het Comité over deinstitutionalisering, onder meer in noodgevallen (2022)¹, beveelt het Comité aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a) Een alomvattend crisismanagementplan aanneemt dat volledig rekening houdt met personen met een handicap door, onder andere, alle evacuatieplannen, crisiscommunicatie, nooddiensten en essentiële diensten te allen tijde volledig toegankelijk te maken, ook thuis, en de privacy van personen met een handicap te waarborgen;**
- (b) Op alle bestuursniveaus een inclusieve strategie ontwikkelt voor personen met een handicap voor alle soorten risico's en noodsituaties, waaronder noodsituaties op het gebied van klimaatverandering en volksgezondheid, en in deze strategie de behoeften van personen met een handicap in risicosituaties erkent.**

¹ CRPD/C/5.

Gelijkheid voor de wet (art. 12)

24. Het Comité erkent dat de Staat die Partij is enkele hervormingen van zijn Voogdijwet heeft doorgevoerd met de bedoeling dat bijstand voorrang krijgt boven vertegenwoordiging. Het Comité herinnert echter aan zijn eerdere aanbevelingen (par. 23) en is bezorgd:

- (a) Dat ondanks hervormingen van de wetgeving, zoals de wet van 8 november 2023, de huidige wetgeving nog steeds vervangende besluitvormingsregelingen voor personen met een handicap bevat, onder andere door rechters toe te staan bewindvoerders voor personen met een handicap te selecteren;
- (b) Over berichten dat het aantal personen onder voogdij toeneemt en dat er een gebrek is aan gegevens over het aantal personen onder voogdij met bijstand en met vertegenwoordiging;
- (c) Over de zeer hoge werkdruk en onvoldoende middelen van de vrederechters die toezicht houden op de aanstelling en het beheer van bewindvoerders voor personen met een handicap.

25. Herinnerend aan zijn Algemeen Commentaar nr. 1 (2014), beveelt het Comité aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a) Zijn wetgeving herzielt om alle vormen van vervangende besluitvorming af te schaffen en te vervangen door maatregelen voor ondersteunde besluitvorming die de wil en voorkeur van personen met een handicap respecteren, en een alomvattende strategie ontwikkelt voor de implementatie van mechanismen voor ondersteunde besluitvorming, met passende waarborgen, op alle federale, gemeenschaps-, gewestelijke en gemeentelijke bestuursniveaus;**
- (b) Tot de voltooiing van dergelijke wetgeving en implementatiestrategieën, statistische gegevens verzamelt over het aantal personen onder voogdij ("gerechtelijke bescherming"), uitgesplitst naar soort voogdij, soort beperking, gender, ras, geslacht, leeftijd en andere relevante status;**
- (c) Voorziet in de nodige middelen en ondersteunende maatregelen voor personen met een handicap die hun handelingsbekwaamheid in rechte uitoefenen; en tot aan de afschaffing van de vervangende besluitvormingsregelingen, voorziet in de middelen en passende instrumenten om de vrederechters in staat te stellen beslissingen per geval te nemen en ervoor zorgt dat de uitvoering van de hervormde wet gebeurt in de geest waarin ze bedoeld was.**

Toegang tot de rechter (art. 13)

26. Het Comité maakt zich zorgen dat:

- (a) Er onvoldoende wordt voorzien in op leeftijd, handicap en gender afgestemde procedurele voorzieningen om effectieve deelname aan alle juridische processen te waarborgen;
- (b) Doven en slechthorenden geen gegarandeerd wettelijk recht hebben op een kosteloze gebarentolk in alle processen waarin de wet wordt toegepast;
- (c) Personen met een handicap niet langer automatisch in aanmerking komen voor gratis rechtsbijstand;
- (d) Personeel van Justitie, zoals rechters, griffiers, magistraten en anderen, vaak onvoldoende zijn opgeleid over de individuele behoeften van personen met een handicap.

27. Het Comité herinnert aan de internationale beginselen en richtsnoeren inzake de toegang van personen met een handicap tot de rechter, en beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a) In alle gerechtelijke en administratieve procedures voor personen met een handicap, ongeacht of deze van civiele, strafrechtelijke of administratieve aard zijn, op kosteloze basis procedurele aanpassingen invoert die afgestemd zijn op leeftijd en gender, waaronder toegang tot gecertificeerde gebarentolken, zodat personen met een handicap effectief kunnen deelnemen aan deze procedures, ook als rechter, griffier, advocaat of getuige, en de noodzakelijke procedurele wijzigingen aanbrengt om in dergelijke aanpassingen te voorzien;**
- (b) Zorgt voor een passende en verplichte opleiding voor al het gerechtelijk en administratief personeel van de Staat die partij is, met inbegrip van leden van de rechterlijke macht, administratieve entiteiten, politieagenten, aanklagers en gevangenispersoneel, over de toepassing van de normen en beginselen van het Verdrag om de toegang tot de rechter te waarborgen.**
- (c) Ervoor zorgt dat personen met een handicap toegang hebben tot betaalbare rechtsbijstand.**

Vrijheid en veiligheid van de persoon (art. 14)

28. Het Comité maakt zich zorgen dat:

- (a) Personen met een handicap wettelijk van hun vrijheid kunnen worden beroofd vanwege hun handicap en dat, ondanks wettelijke hervormingen die dergelijke vrijheidsberoving proberen te beperken tot de ernstigste gevallen, het aantal geïnterneerde personen in de Staat die Partij is, is gestegen tot meer dan 4000;**
- (b) Personen met een handicap, in het bijzonder personen met een verstandelijke en/of psychosociale handicap en personen met een handicap zonder verblijfsvergunning, vaak voor onbepaalde tijd worden geïnterneerd in plaatsingsfaciliteiten, psychiatrische inrichtingen en gevangenissen zonder passende ondersteuning.**

29. Herinnerend aan de richtlijnen over vrijheid en veiligheid van personen met een handicap en zijn richtlijnen over de institutionalisering, onder meer in noodgevallen (2022), alsmede zijn Algemeen Commentaar nr. 1 (2014), beveelt het Comité aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a) Alle wetten wijzigt en/of intrekt en praktijken afschaft die vrijheidsberoving op grond van een beperking toestaan, die strengere maatregelen tegen personen met een handicap toestaan dan tegen andere verdachten die voor dezelfde misdrijven zijn veroordeeld, en die detentie voor onbepaalde tijd toestaan; en personen met een handicap gedurende de gehele gerechtelijke procedure toegang tot de rechter garandeert op voet van gelijkheid met anderen;**
- (b) Ervoor zorgt dat geïnterneerde personen zonder verblijfsvergunning, met inbegrip van personen met een handicap, toegang hebben tot externe zorg en ondersteuning om hen in staat te stellen de gevangenis, psychiatrische inrichtingen en andere plaatsingsfaciliteiten te verlaten en in de gemeenschap te gaan wonen wanneer zij daarvoor in aanmerking komen;**
- (c) Dringend iets doet aan het gebrek aan toegankelijkheid en aan steunmaatregelen voor personen met een handicap en geestelijke gezondheid, waaronder het verschaffen van redelijke aanpassingen, en aan de overbevolking in gevangenissen en detentiecentra, en zorgt voor adequate ondersteunende maatregelen om re-integratie in de gemeenschap te vergemakkelijken;**
- (d) De gezamenlijke open brief van het Comité met de Speciale Rapporteur voor de rechten van personen met een handicap van juni 2021²**

² Zie https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.ohchr.org%2F-sites%2Fd%2Fdefault%2Ffiles%2FDocuments%2FHRBodies%2FCRPD%2FOpen_letter_Add_Prot_Ovi_Conv.docx&wdOrigin=BROWSELINK.

erkent en in zijn toekomstige deelname aan elk proces voor een aanvullend protocol of aanbeveling bij het Verdrag van Oviedo, ernaar streeft om af te stappen van dwangmaatregelen en een kader inzake geestelijke gezondheid zonder dwang opbouwt, zoals vereist door het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.

Vrijwaring van foltering en andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (art.15)

30. Het Comité is verheugd dat binnen het Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens (FIRM) een mechanisme is opgericht voor de preventie van foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing. Het maakt zich evenwel zorgen:

- (a) Dat dwangmaatregelen en isolatie van personen met een handicap, in het bijzonder personen met een verstandelijke en/of psychosociale handicap, volgens de nationale wetgeving nog steeds legaal zijn en vaak worden gebruikt als straftechniek of vanwege personeelsgebrek of overbevolking in gesloten of halfopen regimes;
- (b) Dat de praktische uitvoering van de bezoeken van het preventief mechanisme aan plaatsen waar personen van hun vrijheid zijn beroofd, met inbegrip van instellingen voor personen met een handicap, psychiatrische instellingen en verpleeghuizen, ter voorkoming van foltering en andere onmenselijke behandelingen, niet op regionaal niveau is geregeld.

31. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is:

- (a) Ondubbelzinnig alle vormen van dwangmaatregelen tegen personen met een handicap, waaronder personen met een verstandelijke en/of psychosociale handicap, verbiedt;**
- (b) Een actieplan opstelt voor de praktische uitvoering van bezoeken door het preventiemechanisme binnen FIRM van personen met een handicap op plaatsen waar zij van hun vrijheid zijn beroofd, ook op regionaal niveau; en in samenwerking met Unia en het Vlaams Mensenrechteninstituut het preventiemechanisme in staat stelt toezicht te houden op alle plaatsen van detentie in de Staat die partij is, in overeenstemming met de normen die het Subcomité ter voorkoming van foltering heeft uiteengezet in zijn Algemeen Commentaar over de definitie en reikwijdte van plaatsen van detentie; en het bewustzijn van de rechten van personen met een handicap verhoogt bij alle personeelsleden, inclusief politie-personeel, die werken met personen met een handicap;**

Vrijwaring van uitbuiting, geweld en misbruik (art. 16)

32. Het Comité neemt er nota van dat het Nationaal Actieplan ter bestrijding van gendergerelateerd geweld (2021-2025) ook gendergerelateerd geweld tegen personen met een handicap behandelt. Het is niettemin bezorgd:

- (a) Dat er een wijdverbreid gebrek aan bewustzijn is onder vrouwen en meisjes met een handicap over klachten- en verhaalmechanismen in gevallen van gendergerelateerd geweld;
- (b) Dat de toegankelijkheid van ondersteunende maatregelen, Zorgcentra na Seksueel Geweld (ZSG) en noodopvangcentra voor vrouwen en meisjes met een handicap die het slachtoffer zijn van gendergerelateerd geweld, niet gewaarborgd is;
- (c) Over meldingen van vergeldingsmaatregelen, zoals verwijdering uit instellingen zonder de nodige ondersteuning te bieden om zelfstandig in de gemeenschap te leven, die worden gebruikt tegen vrouwen en meisjes met een handicap die klachten indienen.

33. Herinnerend aan zijn verklaring van 24 november 2021 over het wegwerken van gendergerelateerd geweld tegen vrouwen en meisjes met een handicap³, beveelt Het Comité aan dat de Staat die partij is,

³ Zie https://www.un.org/development/desa/disabilities/wp-content/uploads/sites/15/2021/12/CRPDStatement-25_11_2021-End-violence-against-Women-1.pdf

in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, waaronder vrouwen en meisjes met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a) Ervoor zorgt dat personen met een handicap, met inbegrip van vrouwen en meisjes met een handicap, toegankelijke informatie krijgen over de wijze waarop zij gevallen van geweld, met inbegrip van gendergerelateerd geweld, kunnen voorkomen, herkennen en melden, en dat personen met een handicap die het slachtoffer zijn van uitbuiting, geweld of misbruik, toegang hebben tot onafhankelijke klachtenmechanismen en passende rechtsmiddelen, zoals schadeloosstelling en passende compensatie, met inbegrip van revalidatie;**
- (b) Ervoor zorgt dat diensten voor slachtoffers van gendergerelateerd geweld, waaronder Zorgcentra na Seksueel Geweld (ZSG) en noodopvangcentra, toegankelijk zijn voor vrouwen en meisjes met een handicap, onder meer door toegankelijke gebouwen en faciliteiten, toegankelijke informatie en communicatie en de verstrekking van ondersteuning afgestemd op personen met een handicap;**
- (c) Ervoor zorgt dat personen met een handicap, met inbegrip van vrouwen en meisjes met een handicap, die het slachtoffer zijn van geweld in tehuizen, worden beschermd tegen vergeldingsmaatregelen wegens het indienen van klachten.**

Bescherming van de persoonlijke integriteit (art. 17)

34. Het Comité maakt zich zorgen:

- (a) Over meldingen dat vrouwen met een handicap, in het bijzonder vrouwen en meisjes met een verstandelijke en/of psychosociale handicap, die in collectieve wooncentra wonen of in inrichtingen en instellingen zijn geplaatst, vaak verplicht worden sterilisatieprocedures te ondergaan en gedwongen worden anticonceptie te gebruiken, en dat als hun toestemming wordt verkregen, dit vaak zonder de juiste informatie gebeurt;
- (b) Over het gebrek aan gegevens over het gebruik van gedwongen sterilisatie en gedwongen anticonceptie bij personen met een handicap, waaronder vrouwen en meisjes met een handicap;
- (c) Dat, ondanks de aanneming van de "Resolutie over de erkenning van het recht van de interseksuele minderjarigen op fysieke integriteit" in februari 2021, er tot op heden geen wetgevingskader bestaat dat specifiek onnodige medische ingrepen verbiedt, met name "normaliserende" chirurgie en hormoonbehandelingen van interseksuele personen, in het bijzonder interseksuele minderjarigen, zonder hun volledige en geïnformeerde persoonlijke toestemming.

35. Het Comité beveelt aan dat de Staat die Partij is, in overeenstemming met het mensenrechtenmodel van handicap en de gezamenlijke verklaring van het Comité voor de rechten van personen met een handicap en het Comité inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, evenals het Algemeen Commentaar nr. 3 over vrouwen en meisjes met een handicap en het Verdrag van Istanbul, en in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, in het bijzonder vrouwen en meisjes met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties;

- (a) Alle wetgevende, beleids- en bestuurlijke maatregelen neemt om te waarborgen dat het gebruik van sterilisatie en anticonceptie door alle vrouwen en meisjes met een handicap, in alle settings, gebaseerd is op hun vrije en geïnformeerde persoonlijke toestemming, met respect voor de waardigheid en autonomie van vrouwen en meisjes met een handicap, en dat instellingen of inrichtingen het ondergaan van sterilisatie of het gebruik van anticonceptie bij hun bewoners niet als voorwaarde stellen om in de instelling te worden geaccepteerd;**

- (b) Gegevens verzamelt, uitgesplitst naar ras, gender, leeftijd, beperking, gewest en andere relevante criteria, om een nauwkeurige schatting te kunnen maken van het aantal personen dat sterilisatie of anticonceptie heeft ondergaan zonder hun vrije en geïnformeerde persoonlijke toestemming, en in het bijzonder te evalueren of deze praktijken toenemen of afnemen en waar ze plaatsvinden;**
- (c) De goedkeuring en uitvoering bespoedigt van wetgevende kaders die het hele gebied van de Staat die Partij is bestrijken en die de uitvoering van medisch onnodige en onomkeerbare medische ingrepen expliciet verbieden, met inbegrip van chirurgische, hormonale of andere medische procedures op interseksuele minderjarigen, en die voorzien in strafrechtelijke, civiele en administratieve rechtsmiddelen, gezondheidszorg en psychosociale steun voor interseksuele personen die genitale verminking hebben ondergaan.**

Vrijheid van verplaatsing en nationaliteit (art. 18)

36. Het Comité maakt zich zorgen over:

- (a) De negatieve gevolgen voor vluchtelingen en asielzoekers met een handicap en personen met een handicap in met vluchtelingen vergelijkbare situaties, veroorzaakt door de vertraging in de opvangprocessen, waaronder de "kwetsbaarheidsscreening" om beperkingen vast te stellen, en de verstrekking van huisvesting, essentiële diensten en bijstand aan personen met een handicap;
- (b) Migrantengezinnen zonder papieren met kinderen geen andere keuze hebben dan te worden ondergebracht in gemeenschapsstructuren, zelfs wanneer gedeelde accommodatie niet geschikt is voor het kind met een handicap of een ander gezinslid met een handicap, en dat gezinsleden met een handicap daardoor vaak geen toegang hebben tot aangepaste accommodatiestructuren.

37. Het Comité beveelt de Staat die Partij is aan om de verschillende federale bestuursniveaus te coördineren om de buitensporig lange duur van opvangprocessen te verhelpen en diensten te verlenen aan alle personen met een handicap die om internationale bescherming vragen, onder meer door te zorgen voor een snelle beoordeling van de beperking en de vereiste ondersteuning, het verstrekken van procedurele aanpassingen en redelijke aanpassingen, essentiële diensten en ondersteuning afgestemd op de handicap, toegankelijke huisvesting en accommodatie, ook voor migrantengezinnen zonder papieren met kinderen of gezinsleden met een handicap.

Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij (art. 19)

38. Het Comité merkt met bezorgdheid op:

- (a) Dat er geen aanhoudende inspanningen zijn om het recht van personen met een handicap op zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij te bevorderen, en dat geen van de Waalse autoriteiten, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel of de Duitstalige autoriteiten de institutionaliseringsplannen heeft uitgevoerd;
- (b) Dat het Vlaamse en het Waalse Gewest weliswaar persoonlijke assistentie voor volwassen personen met een handicap hebben ingevoerd, maar dat het gebrek aan voldoende financiering ertoe heeft geleid dat aanvragers op onevenredig lange wachtlijsten worden geplaatst die het recht op zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij in de weg staan;
- (c) Dat door een gebrek aan toegankelijke diensten om zelfstandig te leven in de gemeenschap, de meeste ouders van kinderen met een handicap kiezen voor niet-inclusieve en gesegregeerde diensten met betrekking tot onder andere school, vrije tijd en huisvesting;
- (d) De plaatsing van personen met een handicap, met inbegrip van kinderen met een handicap die verblijven in Frankrijk in psychiatrische ziekenhuizen en andere instellingen in de Staat die Partij is.

39. Het Comité herinnert aan zijn Algemeen Commentaar nr. 5 (2017) over zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij, zijn richtlijnen over deinstitutionalisering, onder meer in noodgevallen (2022)⁴, en het rapport van de Speciale Rapporteur voor de rechten van personen met een handicap over de transformatie van diensten voor personen met een handicap⁵, en beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a) Een effectieve deinstitutionaliseringsstrategie uitdenkt en uitvoert, met tijdschema's, doelstellingen, financiering en toezicht, die voorziet in verschillende vormen van huisvesting om personen met een handicap een echte keuze te geven over hoe en waar te wonen, en ervoor zorgt dat diensten in de maatschappij beschikbaar zijn en dat personen met een handicap, waaronder personen met een verstandelijke en/of psychosociale handicap, hun recht op zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij effectief kunnen uitoefenen;**
- (b) Zorgt voor voldoende administratieve en financiële middelen voor persoonlijke assistentie voor het zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij, om de wachtlijsten af te schaffen in alle gewesten en informatie in toegankelijke formaten te verstrekken over de toegang tot persoonlijke assistentie;**
- (c) Ondersteuning biedt aan kinderen met een handicap en hun verzorgers die nodig is om hen in staat te stellen op voet van gelijkheid met andere kinderen toegang te krijgen tot niet-gesegregeerde diensten met betrekking tot onder andere school, vrije tijd en huisvesting;**
- (d) Stopt met de praktijk van het actief bevorderen van huisvesting van personen met een handicap die verblijven in Frankrijk in instellingen, zoals psychiatrische ziekenhuizen en andere instellingen, in de Staat die partij is.**

Persoonlijke mobiliteit (art. 20)

40. Het Comité maakt zich zorgen:

- (a) Dat de toegankelijkheid van openbaar vervoer en andere mobiliteitsdiensten nog steeds onvoldoende is en dat personen met een handicap ouder dan 65 jaar over het algemeen geen recht hebben op mobiliteits-hulpmiddelen, -toestellen en ondersteunende technologie;**
- (b) Over het gebrek aan een adequaat budget voor de verbetering van de kwaliteit van essentiële diensten in medische omgevingen en het ter beschikking stellen van geleide- en assistentiehonden;**
- (d) Over de toepassing van een medisch model van handicap bij de beoordeling van de behoefte aan mobiliteitshulpmiddelen.**

41. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a) Ervoor zorgt dat het mobiliteitsbeleid voldoet aan de behoeften van personen met een handicap, met inbegrip van personen met een handicap ouder dan 65 jaar, en dat mobiliteitshulpmiddelen tegen een betaalbare prijs worden aangepast aan de behoeften van elke individuele persoon met een handicap;**
- (b) Op alle bestuursniveaus budgetteringsplannen ontwikkelt waarin rekening wordt gehouden met personen met een handicap, om te garanderen dat er voldoende financiële middelen worden toegewezen om de kwaliteit van essentiële diensten te verbeteren, ook in medische omgevingen en voor geleide- en assistentiehonden;**

⁴ CRPD/C/5.

⁵ A/HRC/52/32.

- (c) Zijn systemen voor de beoordeling van handicaps fundamenteel heroriënteert door elementen van het medische model van handicap te vervangen door principes van het mensenrechtenmodel van handicap, door systemen op te zetten die gericht zijn op de beoordeling van wettelijke en omgevingsbarrières voor personen met een handicap, en door het bieden van de nodige ondersteuning en bijstand het recht van personen met een handicap om onafhankelijk te leven en deel uit te maken van de maatschappij, realiseert;**

Vrijheid van mening en meningsuiting en toegang tot informatie (art. 21)

42. Het Comité maakt zich zorgen:

- (a) Over het onvoldoende verschaffen van openbare informatie door overheidsinstanties, particuliere dienstverleners en de media in toegankelijke formaten zoals Easy Read, gewone taal, ondertiteling, gebarentaal, braille, audiobeschrijving en tactiele, augmentatieve en alternatieve communicatiemiddelen;
- (b) Over het gebrek aan erkenning van gebarentalen als officiële talen in alle gewesten en gemeenschappen, en over het onvoldoende aantal gecertificeerde gebarentolken in de verschillende talen;
- (c) Over de beperkte toegankelijkheid van websites en mobiele applicaties van de publieke sector, en dat de privésector geen wettelijke verplichting heeft om zijn websites of applicaties toegankelijk te maken;
- (d) Over de ontoereikende ondersteuningsmaatregelen, met name de toegang tot het leren van gebarentaal, voor personen met auditieve en visuele beperkingen, voor hun familieleden en voor hun naaste sociale omgeving, en, als gevolg daarvan, hun ernstig beperkte toegang tot communicatie en informatie.

43. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is:

- (a) Voorziet in een wettelijk kader dat overheidsinstanties die algemene openbare diensten leveren, verplicht informatie aan te bieden in toegankelijke formaten zoals Easy Read, gewone taal, ondertiteling, gebarentaal, braille, audiobeschrijving en tactiele, augmentatieve en alternatieve communicatiemiddelen;**
- (b) De goedkeuring versnelt van wetgeving om gebarentalen te erkennen als officiële talen in alle gewesten en gemeenschappen, de financiële steun voor gebarentolkdiensten verhoogt, en het beroep van gebarentolk aantrekkelijker maakt;**
- (c) Toezicht houdt op de tenuitvoerlegging van de Europese Richtlijn inzake de toegankelijkheid van de websites en mobiele applicaties van overheidsinstanties op federaal, gewestelijk en gemeenschapsniveau door het noodzakelijke wettelijke kader goed te keuren; deze verplichting uitbreidt naar de particuliere sector en voorziet in rechtsmiddelen in geval van niet-naleving; en de uitvoeringswetgeving uitbreidt naar toepassingen die niet onder de Richtlijn vallen.**

Eerbiediging van het privé-leven (art. 22)

44. Het Comité is bezorgd over het lage niveau van bescherming van de privacy van persoonlijke, gezondheids- en revalidatiegegevens van personen met een handicap die onbekwaam zijn verklaard krachtens de wet op patiëntenrechten.

45. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a) Ervoor zorgt dat persoonlijke, gezondheids- en revalidatiegegevens worden beschermd tegen gebruik voor andere doeleinden dan waarvoor ze zijn verkregen, regelmatig worden bijgewerkt en gevalideerd, en worden gewist zodra de doeleinden zijn bereikt;**

(b) De EU-wet inzake kunstmatige intelligentie opnemen in de nationale wetgeving en een controleorgaan oprichten dat deskundig is op het gebied van de rechten van het Verdrag, gegevensbescherming en privacy, om toe te zien op de uitvoering ervan.

Eerbiediging van de woning en het gezinsleven (art. 23)

46. Het Comité maakt zich zorgen over:

- (a) Het gebrek aan maatregelen om ervoor te zorgen dat personen met een handicap toegang hebben tot op hun leeftijd en gender afgestemde informatie en voorlichting over seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, met inbegrip van gezinsplanning;
- (b) Het feit dat personen met een handicap vaak geen andere keuze hebben dan een beroep te doen op mantelzorgers bij gebrek aan persoonlijke assistentie;
- (c) Het gebrek aan ondersteuning voor ouders van kinderen met een handicap en voor ouders met een handicap die geconfronteerd worden met een gebrek aan ondersteunende diensten die hen in staat stellen het recht om ouder te zijn op gelijke voet met anderen uit te oefenen.

47. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a) Maatregelen neemt om gezondheidswerkers op te leiden en bewust te maken van de rechten van personen met een handicap en van de wijze waarop zij onbevooroordeelde begeleiding en steun kunnen bieden aan aanstaande ouders na een prenatale diagnose van het syndroom van Down of andere beperkingen, teneinde hen in staat te stellen met volledige kennis van zaken beslissingen over de zwangerschap te nemen;**
- (b) Beleid aanneemt waardoor personen met een handicap, met inbegrip van kinderen met een handicap, toegang krijgen tot op hun leeftijd en gender afgestemde informatie en voorlichting in toegankelijke formaten over seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, met inbegrip van gezinsplanning;**
- (c) Ervoor zorgt dat personen met een handicap toegang hebben tot de diensten van persoonlijke assistenten en niet tot die van mantelzorgers, zodat zij hun recht op een gezinsleven en op zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij kunnen uitoefenen, en daartoe de wet van 17 mei 2019 tot erkenning van de mantelzorgers herzielt en de ondersteuningsbehoeften van personen met een handicap expliciet erkent;**
- (d) Wetgevings- en beleidsmaatregelen goedkeurt om te zorgen voor adequate steun voor ouders van kinderen met een handicap, zodat zij hun kinderen in een gezinsomgeving kunnen opvoeden zonder de arbeidsmarkt te hoeven verlaten.**

Onderwijs (art. 24)

48. Het Comité maakt zich zorgen dat:

- (a) De Staat die partij is het hoogste percentage leerlingen in het bijzonder onderwijs in de Europese Unie heeft, en dat inspanningen om publieke steun op te bouwen voor inclusief onderwijs ontbreken, terwijl er nog steeds een hoge mate van negatieve attitudes en lage verwachtingen ten opzichte van leerlingen met een handicap bestaat;
- (b) Er geen alomvattend plan is met duidelijke doelstellingen en methodologieën voor de verwezenlijking van kwaliteitsvol inclusief onderwijs op alle gebieden van het onderwijs;
- (c) Er beperkte voorzieningen zijn voor toegankelijkheid, redelijke aanpassingen, individuele ondersteuning en hulp in klaslokalen in het bestaande kader van inclusief onderwijs.

- (d) Reguliere scholen kunnen de inschrijving van kinderen met een handicap weigeren als zij van mening zijn dat het bieden van redelijke aanpassingen te belastend zou zijn, waardoor kinderen met complexe ondersteuningsbehoeften vaak worden uitgesloten van regulier onderwijs.

49. Herinnerend aan zijn Algemeen Commentaar nr. 4 (2016), beveelt het Comité aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a) De barrières wegneemt en de uitdagingen aanpakt die een effectieve overgang van bijzonder onderwijs naar inclusief regulier onderwijs in de weg hebben gestaan, onder meer door bewustmaking van het recht op inclusief onderwijs, het bestrijden van negatieve houdingen en lage verwachtingen ten opzichte van leerlingen met een handicap, het bevorderen van onderzoek naar methodologieën voor inclusief onderwijs en het definiëren van goede praktijken van inclusieve onderwijsfaciliteiten in de Staat die Partij is;
- (b) Een alomvattend overgangsplan en -strategie ontwikkelt, met inbegrip van een gedetailleerd tijdschema en de nodige financiering, om gecoördineerd inclusief kwaliteitsonderwijs op verschillende beleidsterreinen te bevorderen, met specifieke stappen om te evolueren naar een systeem voor inclusief kwaliteitsonderwijs;
- (c) Opleiding over inclusief onderwijs en de implementatie ervan verplicht stelt voor al het onderwijzend en niet-onderwijzend personeel in alle scholen, en voldoende gekwalificeerde beroepskrachten opleidt en in dienst neemt om leerlingen met een handicap, waaronder leerlingen met een verstandelijke en/of psychosociale handicap, te ondersteunen;
- (d) Voorziet in redelijke aanpassingen voor leerlingen met een handicap op alle onderwijsniveaus, met inbegrip van het hoger onderwijs.

Gezondheid (art. 25)

50. Het Comité maakt zich zorgen over:

- (a) Het gebrek aan toegang tot genderbewuste, hoogwaardige gezondheidszorg voor personen met een handicap, waaronder een wijdverspreide ontoegankelijkheid van infrastructuur en medische apparatuur, evenals het gebrek aan informatie over de fysieke toegankelijkheid van medische infrastructuur op veel websites;
- (b) Berichten dat personen met een handicap vaak niet hun vrije en geïnformeerde persoonlijke toestemming kunnen geven voor medische procedures of ingrepen, deels vanwege een gebrek aan toegankelijke informatie over gezondheidsdiensten en behandelingen;
- (c) Het gebrek aan betaalbaarheid van de gezondheidszorg voor personen met een handicap, wat er naar verluidt toe heeft geleid dat personen met een handicap afzien van gezondheidszorg vanwege financiële beperkingen;
- (d) Het gebrek aan opleiding van medisch personeel en gezondheidswerkers over de rechten van personen met een handicap, om te voorkomen dat de bestaande afhankelijkheid van personen met een handicap van hun medische en gezondheidsdeskundigen onttaardt in misbruik en geweld.

51. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a) Verplichte toegankelijkheidsnormen uitbreidt naar alle medische en paramedische infrastructuren en gezondheidsdiensten, en deze aanpast aan leeftijd en gender;
- (b) Een kader tot stand brengt dat waarborgt dat personen met een handicap daadwerkelijk hun vrije en geïnformeerde persoonlijke toestemming kunnen geven voor elke medische procedure of

ingreep, onder meer door het verstrekken van alle informatie over gezondheidszorg en behandelingen in toegankelijke formaten;

- (c) Ervoor zorgt dat personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen en tegen betaalbare kosten toegang hebben tot gezondheidszorg, onder meer door specifieke uitkeringen toe te kennen aan personen met een handicap met een financiële achterstand en door deze uitkeringen te integreren in het algemene uitkeringsstelsel in alle gewesten;**
- (d) Ervoor zorgt dat het mensenrechtenmodel van handicap en respect voor de waardigheid, autonomie en behoeften van personen met een handicap systematisch worden opgenomen in de leerplannen voor de opleiding van alle medische en gezondheidsprofessionals.**

Integratie en participatie (art. 26)

52. Het Comité maakt zich zorgen dat:

- (a) Sommige personen met een handicap lange afstanden moeten afleggen om revalidatiediensten te bereiken die aangepast zijn aan hun individuele behoeften;
- (b) Personen met een handicap in instellingen geen keuze hebben wat betreft de verlener van habilitatie- en revalidatiediensten;
- (c) Er maatregelen ontbreken om te zorgen voor de basis- en voortgezette opleiding van beroepskrachten en personeel die habilitatie- en revalidatiediensten verlenen.

53. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a) Een duidelijke nationale strategie en uitvoeringsplan ontwikkelt om te waarborgen dat habilitatie- en revalidatieprogramma's en -diensten alomvattend zijn en ontworpen zijn om het recht van personen met een handicap op zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij te bevorderen en te ondersteunen, en dat deze kosteloos en dicht bij de woonplaats van personen met een handicap worden verstrekt;**
- (b) Maatregelen neemt om te zorgen voor een systematische en voortdurende opleiding over de rechten en behoeften van personen met een handicap voor beroepskrachten en personeel die habilitatie- en revalidatiediensten verlenen.**

Werk en werkgelegenheid (art. 27)

54. Het Comité maakt zich zorgen:

- (a) Dat de arbeidsparticipatie van personen met een handicap te laag is en onder het Europese gemiddelde voor arbeidsparticipatie blijft, en dat er geen waarneembare vooruitgang is in de richting van een inclusieve arbeidsmarkt, waarbij de meerderheid van de werkende personen met een handicap in beschutte werkplaatsen werkt;
- (b) Dat de positie van vrouwen met een handicap op de arbeidsmarkt zwak is: slechts 45% van de vrouwen met een handicap werkt voltijds en vrouwen met een handicap zijn over het algemeen ondervertegenwoordigd op de arbeidsmarkt;
- (c) Dat er een gebrek is aan doeltreffende mechanismen om de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, met inbegrip van het ontzeggen van redelijke aanpassingen, uit te voeren en te controleren;
- (d) Over het gebrek aan maatregelen om te zorgen voor nauw overleg met en actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties, bij de uitvoering van het beleid inzake de herintegratie van personen na langdurige arbeidsongeschiktheid;

- (e) Over de ondoeltreffende uitvoering van standaard beroepsopleidingen en over het gebrek aan maatregelen om ervoor te zorgen dat slechthorenden, met name Franstaligen, toegang hebben tot opleidingen tot professioneel gebarentolk.

55. Herinnerend aan zijn Algemeen Commentaar nr. 8 (2022), beveelt het Comité aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a) Een strategie en een actieplan ontwikkelt en uitvoert, van toepassing op federaal en regionaal niveau, om de overgang van personen met een handicap, met inbegrip van vrouwen met een handicap, van werkloosheid of tewerkstelling in beschutte werkplaatsen naar inclusieve tewerkstelling op de open arbeidsmarkt te vergemakkelijken;
- (b) Werkgelegenheidskansen bevordert en de desbetreffende programma's versterkt om de arbeidsparticipatie van personen met een handicap, met inbegrip van vrouwen met een handicap, in zowel de particuliere als de openbare sector te vergroten en de bijstand bij het vinden, verkrijgen en behouden van werk en bij de terugkeer naar het werk te verbeteren;
- (c) Doeltreffende mechanismen instelt om de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, met inbegrip van het ontzeggen van redelijke aanpassingen, uit te voeren en te controleren, waaronder klachtenmechanismen;
- (d) Het beleid van 2017 inzake de re-integratie van personen na langdurige arbeidsongeschiktheid effectief ten uitvoer brengt;
- (e) Ervoor zorgt dat slechthorenden, met name Franstaligen, effectief toegang hebben tot opleidingen tot professioneel gebarentolk.

56. Het Comité merkt het gebrek op aan coherente, volledige en transparante informatie over de impact van de premies voor werkgevers en over de begeleidingsopties die er zijn voor personen met een handicap. Verder is het Comité bezorgd dat de structurele samenwerking tussen diensten voor arbeidsvoorziening, particuliere werkgevers op de reguliere arbeidsmarkt, entiteiten voor begeleid werken en vertegenwoordigende organisaties van personen met een handicap zeer ontoereikend is.

57. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties, op alle federale bestuurs-niveaus toegankelijke informatie verstrekt over de beschikbare maatregelen met betrekking tot de terugkeer naar regulier werk, over redelijke aanpassingen, beschikbare uitkeringen, en over verenigingen die gespecialiseerd zijn in specifieke werkgebieden, en structurele maatregelen neemt om een effectieve samenwerking te waarborgen tussen alle entiteiten die betrokken zijn bij de ondersteuning van personen met een handicap op de arbeidsmarkt.

Behoorlijke levensstandaard en sociale bescherming (Art. 28)

58. Het Comité maakt zich zorgen:

- (a) Over het grote aantal personen met een handicap die in armoede leven en geen regelmatige bron van inkomsten hebben: 13% van de personen met een handicap leeft in een huishouden met een inkomen onder de armoederisicodrempel;
- (b) Dat het toekomstige federale plan voor armoedebestrijding niet voldoende rekening houdt met handicaps en dat er geen regionale actieplannen lijken te zijn om armoede bij personen met een handicap te bestrijden.

59. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a) Ervoor zorgt dat het inkomen van personen met een handicap toereikend is om een menswaardig bestaan te leiden, onder meer door de volledige uitkering ter dekking van aan de handicap gerelateerde kosten te handhaven bij indiensttreding;**
- (b) Rekening houdt met handicaps in de strategieën ter bestrijding van armoede en dakloosheid in het toekomstige federale plan voor armoedebestrijding, en regionale actieplannen voor armoedebestrijding aanneemt die in het bijzonder aandacht besteden aan de situatie van vrouwen en kinderen met een handicap en ouderen met een handicap, en controlemechanismen instelt om de effectieve uitvoering van deze actieplannen te waarborgen.**

Participatie in het politieke en openbare leven (art. 29)

60. Het Comité merkt op dat er op gewest- en gemeenschapsniveau maatregelen zijn genomen om de toegankelijkheid van stemlocaties en -procedures voor personen met een handicap te verbeteren. Het merkt echter met bezorgdheid op:

- (a) Dat artikel 7 van de kieswet voorziet in de opschorting van het stemrecht op grond van een beperking;
- (b) Dat volgens artikel 492/1 van het Burgerlijk Wetboek, zoals gewijzigd door de wet van 28 maart 2023, een rechter die personen met een handicap onder een gerechtelijke beschermingsmaatregel plaatst, de bevoegdheid heeft om hen onbekwaam te verklaren om hun politieke rechten uit te oefenen;
- (c) Het gebrek aan toegankelijkheid van sommige stembureaus, stemprocedures, faciliteiten en materiaal, en van informatie over verkiezingen, waaronder openbare verkiezingsdebatten, verkiezingsprogramma's en online of gedrukt verkiezingsmateriaal;
- (d) Het gebrek aan maatregelen om de effectieve vertegenwoordiging van personen met een handicap, waaronder vrouwen met een handicap, in politieke en openbare besluitvormingsfuncties op federaal, gewestelijk, gemeenschaps- en gemeentelijk niveau te waarborgen.

61. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is, in nauw overleg met en met actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties:

- (a) Alle relevante wettelijke bepalingen wijzigt om alle maatregelen te schrappen die personen met een handicap, met inbegrip van personen met een verstandelijke en/of psychosociale handicap, hun stemrecht ontnemen, en voorziet in de nodige maatregelen om hen te ondersteunen in hun besluitvormingsprocessen;**
- (b) Eist dat politieke partijen hun programma's en andere communicatie in toegankelijke formaten aanbieden;**
- (c) De maatregelen verbetert die zijn genomen om de toegankelijkheid van het stemmen te waarborgen, met inbegrip van de fysieke omgeving en de verstrekking van verkiezingsmateriaal en -informatie in toegankelijke formaten, voor alle personen met een handicap;**
- (d) Een strategie aanneemt om de effectieve deelname te bevorderen van personen met een handicap, waaronder vrouwen met een handicap, in het politieke en het openbare leven en in besluitvormingsfuncties van de Staat en particuliere entiteiten op federaal, gewestelijk, gemeenschaps- en gemeentelijk niveau.**

C. Specifieke verplichtingen (art. 31-33)

Statistieken en het verzamelen van gegevens (art. 31)

62. Het Comité is bezorgd over het feit dat de gegevens die beschikbaar zijn in de Staat die partij is zeer beperkt zijn, moeilijk te vergelijken zijn, deels door verschillende definities van handicap, en verspreid zijn over verschillende

beleidsterreinen; dat het daarom moeilijk is om ontwikkelingen in de Staat, de economie en de samenleving vast te stellen en verbanden te leggen tussen verschillende databanken; en dat het gebrek aan goed interpreteerbare kwantitatieve gegevens het moeilijk, zo niet onmogelijk, maakt om het beleid en de acties te ontwikkelen die nodig zijn om het Verdrag uit te voeren.

63. Het Comité beveelt aan dat de Staat die partij is de term "handicap" definieert in zijn gegevensverzameling om vergelijkbaarheid te bereiken voor contextuele interpretatie. Verder beveelt het aan dat de Staat die Partij is gebruik maakt van de korte reeks vragen over handicaps van de Washington Group on Disability Statistics en de beleidsindicator over de integratie en inspraak van personen met een handicap van de Commissie voor ontwikkelingsbijstand van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling, en een systeem opzet voor de gecentraliseerde registratie van zowel federale als regionale gegevens, zodat beleid kan worden ontwikkeld voor de uitvoering van het Verdrag op basis van alle beschikbare gegevens.

Internationale samenwerking (art. 32)

64. Het Comité is bezorgd over de beperkte opname van een perspectief van personen met een handicap in het voorzitterschap van de Europese Unie van de Staat die partij is in 2024, en de te beperkte deelname van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties, aan de ontwikkeling en evaluatie van strategieën en programma's voor internationale samenwerking.

65. Het Comité beveelt aan dat de Staat die Partij is concrete maatregelen neemt om te zorgen voor nauw overleg met en actieve betrokkenheid van personen met een handicap, via hun vertegenwoordigende organisaties, bij de totstandkoming van internationale samenwerkingsovereenkomsten en -programma's, in het bijzonder met betrekking tot de uitvoering van en het toezicht op de Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling en de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling. Het beveelt ook aan dat de Staat die Partij is de nodige maatregelen neemt om de Europese consensus inzake ontwikkeling ten uitvoer te leggen om de rechten van personen met een handicap verder te bevorderen.

Nationale tenuitvoerlegging en toezicht (art. 33)

66. Het Comité stelt met bezorgdheid vast dat het Interfederaal Gelijke-kansencentrum (Unia), in zijn rol als onafhankelijk orgaan dat toeziet op de uitvoering van het Verdrag, niet de onafhankelijkheid en het gezag heeft die worden vereist door de beginselen met betrekking tot de status van nationale instellingen voor de bevordering en bescherming van de mensenrechten (de Beginselen van Parijs) en daarom niet de A-status heeft gekregen van de internationale alliantie van mensenrechteninstituten (GANHRI). Verder stelt het met bezorgdheid vast dat Unia, sinds de oprichting van een nieuw controleorgaan in het Vlaamse Gewest, niet langer een mandaat heeft in aangelegenheden die onder de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest vallen.

67. Herinnerend aan zijn Algemeen Commentaar nr. 7 (2018), herhaalt het Comité zijn eerdere aanbevelingen (par. 49) dat de Staat die Partij is de nodige maatregelen moet nemen om ervoor te zorgen dat Unia de Beginselen van Parijs naleeft, en beveelt het aan om accreditatie met de A-status aan te vragen voor alle organen die toezicht houden op de uitvoering van het Verdrag bij de internationale alliantie van mensenrechteninstituten (GANHRI); het beveelt verder aan om, indien nodig, het organisatorisch kader van toezichthoudende organen van het Verdrag aan te passen om de A-status te verkrijgen. Daarnaast beveelt het aan dat de Staat die Partij is duidelijke procedures vaststelt voor de betrokkenheid en volledige deelname van personen met een handicap en hun vertegenwoordigende organisaties in alle organen die toezicht houden op het Verdrag. Het Comité beveelt ook aan dat Unia en het Vlaams Mensenrechteninstituut (VMRI) een constructief partnerschap uitbouwen met het oog op het toezicht op het Verdrag.

IV. OPVOLGING

Verspreiding van informatie

68. Het Comité benadrukt het belang van alle aanbevelingen in deze slotopmerkingen. Met betrekking tot de dringende maatregelen die genomen moeten worden, wil het Comité de aandacht van de Staat die partij is vestigen op de aanbevelingen in paragraaf 25 over gelijkheid voor de wet, paragraaf 29 over vrijheid en veiligheid van de persoon, en paragraaf 39 over zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij.

69. Het Comité verzoekt de Staat die Partij is de aanbevelingen van het Comité zoals vervat in deze slotopmerkingen uit te voeren. Het beveelt aan dat de Staat die Partij is de slotopmerkingen ter overweging en actie doorgeeft aan leden van de regering en het parlement, ambtenaren in de betrokken ministeries, lokale autoriteiten en leden van de betrokken beroepsgroepen, zoals onderwijzend, medisch en juridisch personeel, evenals aan de media, door gebruik te maken van moderne sociale communicatiestrategieën.

70. Het Comité moedigt de Staat die Partij is sterk aan om middenveldorganisaties, in het bijzonder organisaties van personen met een handicap, te betrekken bij het opstellen van zijn periodieke rapport.

71. Het Comité verzoekt de Staat die partij is deze slotopmerkingen op grote schaal te verspreiden, onder meer onder niet-gouvernementele organisaties en vertegenwoordigende organisaties van personen met een handicap, evenals onder de personen met een handicap zelf en hun families, in nationale talen en minderheidstalen, waaronder gebarentaal, en in toegankelijke formaten. Het Comité verzoekt de Staat die partij is ook om deze te verspreiden op de website over mensenrechten van de overheid.

Volgend rapport

72. De Staat die partij is heeft er voor zijn periodieke rapporten voor gekozen om te rapporteren volgens de vereenvoudigde rapportageprocedure. In de vereenvoudigde rapportageprocedure stuurt het Comité de Staat die partij is een lijst van kwesties voorafgaand aan de rapportage, ten minste één jaar voor 2 augustus 2031, de datum waarop het gecombineerde vierde, vijfde en zesde periodieke rapport van de Staat die partij is moet zijn ingediend. De antwoorden van de Staat die partij is op deze lijst van kwesties zullen zijn gecombineerde vierde, vijfde en zesde periodieke rapport vormen.

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever: Gelijke Rechten
voor Iedere Persoon met een handicap (GRIPvzw)
Vooruitgangstraat 323, 1030 Brussel

www.gripvzw.be

Uitgave 2025

Herwerkte uitgave van JA zeggen, JA doen: een
reisgids voor parlementsleden en beleidsmakers
bij de implementatie van het VN-Verdrag inzake de
Rechten van Personen met een Handicap, 2015.

Redactie: De Averechtse

Vormgeving: www.dotplus.be

JA
ZEGEN
DOEN

GRIP vzw

Vooruitgangstraat 323
1030 Brussel
T. 02-214 27 60
info@gripvzw.be
www.gripvzw.be

Met steun van

Vlaanderen
is gelijke kansen